

Literatūra

RAŠTIJA
MENAS
MOKSLAS

NR. 204

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

IX METAI

P. ABELKIS

TREČIAS GETAS

— Gerai, kad aš tik majoras, — jaukiame salioniuke vienas iš trijų vyrų, — aukštas, sudžiūvęs, jau ėmusiais žilti papeiskais, — džiaugėsi, nespėjęs pakopti aukščiau tarnyboje.

— O aš atvirkščiai, — kalbėjo kitas, žemo ūgio, dručkis ir ganėtinai judrus vyrukas, — kad turėsiu tūnoti vyresnio leitenanto laipsny ir tik policijos pareigoms tiksiu.

— Džiaukitės abu, — prabilo trečias, civiliai apsirengęs, taip pat žilstančiais plaukais vyras, — vienas ir kitas esate tuose laipsniuose, kurie mažiausiai reikalingi vienokiam ar kitokiam okupantui. Nebent patiems nusibostų ant nuosavų kaklų galvas nešioti.

— Ką tu supranti apie kariškius, — atkirto leitenantas. — Kad būčiau kapitonas, tuoj gaučiau...

— Kulipką į kaktą, — pajuokiamai pasakė majoras.

— Iš ko? — Karščiavosi leitenantas.

— Kad ir iš gerų draugų. — Dūmą leisdamas nusijuokė majoras. — Ar negirdi dieną naktį kaip trata kulkosvairžiai? Manai, kad žirniais barsto į sienas ten užmiesty?

— Tur būti, taip reikia, — atkirto leitenantas.

— Kai kam taip, bet ne mums, — įsiterpė vėl civilis.

— Ką tai reiškia: "kai kam"? — užklaušė leitenantas.

— Na jau ir to nesupranti. Laikiau tave gudresniu; — vis dar leisdamas dūmus, kalbėjo majoras. — Okupantams, ne mums: ar tau dar neaišku?

— Apie aukštąją politiką kalbate, nežiūrėte realybės: yra kriminalistų, tai ir šaudo.

— Iš kur jie atsirado ir toki masė? — užklaušė civilis. — Juk Lietuvos laikais per šimtmetį nebūtų tiek sušaudę, kiek dabar per vieną valandą sunaikina. Kur tavo logika?

— Tai sąmoningas masių naikinimas, kad liktų turtas ir erdvė. — rimtai pasakė majoras. — Ir mes prie to neturime piršto pridėti.

— Ką man su judviem ginčytis: prieš du neatsispirsiu. Eime namo, — kreipėsi į civilį.

— Kur eisite, — įsiterpė majoras, pažvelgęs į laikrodį: — jau po devynių, draudžiamas vaikščioti laikas.

— Kad jį šimtas... — nusikeikė leitenantas. — Judu vis man iškrečiate kokį netikėtumą: visą dvylika valandų negalima vaikščioti gatvėse, ką dabar reikės veikti?

— Ogi pulkutę lupt, — pasiūlė majoras. — Žmonos nėra namie, o aš taip pat bedarbis ir vistiek: diena ar naktis. Ryt išmiegosiu, jei kokie geštapininkai neužvirus buto rekvizuoti.

Leitenantas buvo azartinis kortų mėgėjas, tat antrą sykį nereikėjo kviesti. Tuoj susirado popieriaus lapą ir ėmė liniuoti užrašams vietas. O kai majoras su kortomis atnešė dar bonką skaidriosios, visai užmiršo kapitono laipsnį, politinę padėtį ir net žmoną su dukra.

— Ponai, — kreipėsi majoras, — kas sės be dviejų, tik tas gaus stikliuką. Suprantate: karas, tad ir šio skysčio sunku gauti. Be to, įspėju, kad lošiams tik laikui praleisti ir mokame grynais.



K. ŽOROMSKIS —
Ispanijos peizažas
Los Molinos

— Sutinku, — pasakė civilis.

— O jei nesiseks? — paklausė leitenantas.

— Nereikia rizikuoti, — atsakė majoras.

— Velnioniškos sąlygos... — paprieštaraavo leitenantas: — nepraloši — negausi stikliuko; gersi stikliuką, — ryte išeisi be švarko.

— Reikia visur su saiku, — patarė civilis, — galima palošti, išsigerti ir švarku nešiam išėiti.

— Tuoj klebonas su pamokslu: to betrukoko! — atkirto jam užsigavęs leitenantas.

— Ko pykti: patarimas vietoje ir visiems. — pasakė majoras. — Dar nepradėjome, o jau karščiuojies: blogas ženklas!

— Klausau, tamsta majore, — atsistodamas ramiai, bet familiariškai pasakė leitenantas, — rangas įsako, o aš pildau!

— Gerai, pamatysime, ar ilgai toksai būsi.

— Dvylika valandų!

— Jei taip, išgerk stikliuką, o tamsta, — kreipėsi į civilį, — pradėk rinkti vietą.

Prasidėjo trisdešimt dviejų paveiksliukų žaidimas. Kambary buvo tylą, tik žaidimo terminai, kartais pralošusio keiksmazodis ar pragariškas kvatojimas laimėjusio, sudrumsdavo nakties tylą.

Visų trijų akys matė figūras, akis keturkampiuose popieriaus gabaluose ir tik geriems ar blogiems įrašams padaryti popieriaus bendran lapan atitraukdavo nuo jų aštirus žvilgsnius, savotiškai paslaptینگus.

Kiekvienas jų veidas buvo kitoniškas: leitenanto — paraudęs, majoro — išbalęs, o civilio — lyg iš akmens iškaltas.

Kortos ėjo iš rankų į rankas, krito ant stalo, buvo atverčiamos ir galvojama: visa atliekama paskubomis, lyg kur nepaprastai skubant.

Jau keletą sykių buvo išbraižytas naujas lapas ir pradėta proferanso nauja partija, už kurią vis tekdavo mokėti leitenantui. Bonka taip pat seko: majorui su civiliu retai prisiejo iš jos paragauti, geležinis įstatas: tik tam stiklas, kuris sės nemažiau kaip be dviejų!

Jau kelis sykius leitenantas iš civilio skolino pinigų, žadėdamas ryt atiduoti. Ir kai pakeitė ketvirtą kėdę, išgėręs ir eilės du stiklus degtinės, pasakė:

— Judu klebonai! Nebelošiu pulkos, tik maušėli.

— Kam keisti? — užklaušė majoras.

— Aaaa, bijote... Aš galiu atsilošti...

— Tik daugiau prasilošti, — įspėjo civilis.

— Kas tau rūpi: negi tavo pralošiu?!

— Galime: jei turi pinigų, — sutiko majoras.

— Jei neturėčiau, nesiūlyčiau! Bet kaip su stikliuku?

— Kas išloš — gers.

— Vėl nauja neteisybė! — suriko leitenantas, kasydamas pakaušį. — Vadinasi, kad man nekliūtų.

— Atvirkščiai, — įsimaišė pokalbin civilis, — sakaisi šį lošimą laimėsiąs, teks ir stiklas.

— Kad judu sukčius žuikiai... Sutinku.

Ištraukė visus pinigus, metė ant stalo ir ėmė dalyti kortas. Sumelė buvo graži, bet iš pirmo dalijimo perėjo į civilio rankas. Majoras pastatė tokią pat. Kai leitenantas norėjo kirsti visą, šis paprašė:

— Dėk tą sumą ant stalo.

— Ką nepasitikite manimi?

— Prie kortų nėra nei giminių, nei brolių: tik asmenys, tarp kurių rankų vaikščioja pinigai. Kuris pritrūksta — nebelošia.

— Tai šitaip?

— Tai tik taip! — atsakė majoras, rankose laikydamas kortų kaladę, paruošą dalinimui.

— Būk bičiulis, — kreipėsi į civilį, — paskolink porą tūkstančių.

— Kad neturiu tiek.

— Tai bent vieną.

Majoras nežymiai papurtė galvą, kad neskolintų, ir šis, supratęs, pasakė:

— Turiu vos sau, ir taip jau paskolinau.

— Tai visa sulindo į to, lyg kempė sudžiūvusio kišenę!

Majoras užlaužė antakius, pažiūrėjo piktai.

— Priekabių ieškai? — esi girtas ir giminitis, kitaip...

— Na, na, nepuikauk, ne kasinoje esame... Manai aš toksai suskis, bevertis, kaip judu. Manai, kad vien popieriniais ir pfe-nigiais tegaliu lošti!

Pagraibė po kišenę, pamaujojo joje ir tškė ant stalo žiedą su poros karatų deimantu.

— Ar imi už skolą? — kreipėsi į civilį.

— Tavo žmonos žiedo negaliu imti. — atkirto šis.

— Mano žmonos? Ar tau galvoje negera? Duodu vieną minutę: imi ar ne: vėliau nieko negausi!

— Jei tai ne žmonos, o tavo — imu.

Užsimovė — jam tiko.

— Tat kvit?

— Jei nori — esame kvit.

(Tešinys 2-am psl.)

— Na, majore, matai, kaip greit moku skolas?
— Bet aš tau vistiek neskolinsiu.
— Ir neprašau...
Atsistojo, prisipylė, ir tris iš eilės išlenkė.
— Nesilaikai susitarimo, — įspėjo majoras.

— Kaip tai, nesuprantu: juk niekam ne skolingas. Tai reiškia, kad išlošiau. Pagal susitarimą išlošusis tik ir geria.

— Gerai, gerai, bet eime atsigulti, — paraginavo majoras, matydamas leitenantą svyruojant.

— Ką? Gulti?! Dabar tik pradėsime lošimą!

— Neturi pinigų, — įspėjo civilis.
— Pinigų neturiu?! Atsiras: tik pašvilpti...

— Kas jų duos?
— Tu!

Pagraibė kišenėje ir ant stalo pažėrė deimantų eilutę. Jie buvo nedideli, bet neseniai šlifuoti ir žėrėjo elektros šviesoje.

— Penki tūkstančiai!
— Rublių? — paklausė civilis.
— Ne, markių.
— Laikykitis sau.

— Suskis, neturi tiek! Mat tave velniai, duok tuos penkis tūkstančius rublių, bet tuoj ant stalo!

Civilis banknotus paskleidė, o virtinę, pamėginęs į lango stiklą kietumą, įsidėjo kišenėn.

Leitenantas sužėrė banknotus ir kreipėsi į majorą:

— Na, lošiamo toliau?!
— Ne, — griežtai atsakė šis.
— Kodėl, ar pinigų neturiu?
— Bijau, kad greit taip bus.

Šis ištraukė penksimtinę ir metė ant stalo, sakydamas:

— Man jų nepritrūks, greičiau judviem. Šitas popierėlis už degtinę, kortas, šviesą.
— Ką tai reiškia? — atsistodamas piktai paklausė majoras.

— Kad noriu lošti! — atkirto leitenantas.

— Klausyk, — valdydamosi kalbėjo toliau majoras, — tavo silpnybę žinau: ji paveldėta. Juk tėvas taip pat pralošė viską iki paskutinio švarko. Esi išgėres ir nenorėčiau, kad išsiblaivęs pasakytumei žmogui pas mane viską pralošęs; nors nežinau, iš kur tai visa turi.

— Būk ramus, to priekaišto negirdėsi.
Ištraukė kitą žiedą iš kišenės ir metė ant stalo.

— Tai tavo dukrai, ne tau ar bobai, bet tik dukrai: paimk ir atiduok, kai grįš.

Majoras ilgai žiūrėjo į gražiai mirguliuojantį deimantą. Kokios mintys jo galvoje raizgėsi, kas pasakys? Ar žiedo grožis, ar jo vertė sugundė, — jis paėmė jį nuo salo.

— Kaip pakliuvo jis pas tave? — užklauskė.

— Taip, kaip pas tave duona. — pasigirdo atsakymas.

Majoras pavartė žiedą ir nuleido kišenėn.

Dabar atsirado prie kiekvieno lošėjo bonka. Gerė be jokių taisyklių. Kontos žaibau laikstė iš rankų ant stalo, ir tik keiksmažodžiai su mefisto juoku girdėjosi pilname dūmų ir degtinės kvapo ore.

Ant stalų jau seniai maišėsi banknotai su brangenybėmis, kurios, kaip iš gausumo rago, pylėsi iš leitenanto kišenių. Tik pasigirdavo jo girtas balsas: "tūkstantis, penki šimtai, sutinkate?" Ir nukrisdavo nauja brangenybė į bendrą lošimo banką.

Pagaliau ėmė aušti: pro uždangstytus langus lišti pirmieji spinduliai.

Bankas buvo didžiausias. Leitenantas kirto visa, bet prakišo ir nebesugraibė tokios sumos sumokėti. Majoras, pažiūrėjęs savo kortą, suširaukė ir tik ketvirtadalį rizikavo. Leitenantas prašė priimti prie likusių trijų ketvirčių, bet majoras griežtai atsakė:

— Pridėk tai, ką esi bankui skolingas,

ir tai padėk ant stalo, ką nori rizikuoti — priimsiu!

— Ryt vakare atiduosiu!
— Kai turėsi, galėsime vėl pradėti lošimą.

— Abu suskia! — suriko atsistodamas.
— Atsimink, ką sakei pradedant lošimą, — šalta pasakė majoras ir paprašė dar vienos kortos. Atvertęs ją, pasižiūrėjo į turimas, susiraukė ir, iš kišenės ištraukęs žiedą, metė jį į krūvą ant stalo gulėjusių popierių, sakydamas:

— Ir tai viena akim perdaug.
— Duok dar vieną kortą, — prašė civilis leitenantas.

Šis ėmė svyruoti, bet majoras griežtai įspėjo:

— Greit kišk banką kišenėn ir atiduok kortas: aš leidžiu banką. Jei neklausysite — išmesiu gatvėn, nors jomis vaikščioti ir draudžiamas laikas!

— Nesikarščiuok: tokių atsargos majorų daug teko matyti, — degdamas cigaretę, su nemažu sarkazmu, pasakė girtas leitenantas. — Nemanyk, kad negalime tuoj apiešti šį butą...

— Aš nevarau, bet triukšmo ir įžeidimų nepakęsiu.

Leitenantas užsidėjo kepurę, apsijuosė diržu ir pasakė:

— Dėkui už naktį, o tamsta, — kreipdamasis į civilį, — jei nori ramiai pareiti namo — prašau su manimi.

Majoras su civiliu persimetė žvilgsniais. Tą pastebėjo leitenantas ir įspėjo:

— Eime: vėliau gali būti didesnis pavojus nei dabar su manimi!

Civilis buvo drąsus ir nuotykius mėgstąs vyras. Nenorėdamas, kad tarp šių kariškių įvyktų rimtas nesupratimas, pasiėmė skrybėlę ir su leitenantu išėjo Vivulskio gatvėn.

Buvo gražus vasaros rytas. Pabudę pirmieji paukščiai jau cypčiojo. Miestas dar skendo prieblandoje ir buvo nei šviesu, nei tamsu.

— Būk ramus: su manimi nežūsi. Aš tau nauju policijoje ir, jei kas užklaustų, pasakysiu, kad areštuotą vedas.

Jiedu paėjo kiek kairėn, ir Basanavičiaus gatve norėjo leistis pakalnėn, bet abiem pusėm šios gatvės, penketas žingsnių vienas nuo kito, stovėjo okupantų kareiviai ir neleido judviejų į šią gatvę.

— Grįžkime, — pasakė sukdamosi leitenantas. Pašėlusi gatvės apsauga, ir tokiu laiku: tur būt, patsai fiureris per čia turi pravažiuoti.

Jiedu pasuko kitomis gatvelėmis ir nusileido miesto vidurin. Bet ir čia tas pat, kai jiedviem reikėjo eiti Aušros Vartų link.

— Negi rytų frontą vizituoja? — pasakė leitenantas ir dar sykį jiedu padarė vingį.

Kai vėl priėjo reikiama gatvė, buvo taip pat apstatyta kareivių, bet tarp jų, gatvės viduriu, po aštuonis eilėje, ėjo, lyg šešėliai, palinkusi žmonių masė. Tai buvo seniai ir vaikai. Jie ėjo svyruodami, pasiremdami vienas kitu, nešini kūdikius ar ryšulėlius rankose. Jie ėjo paskutinę žemės kelionę, net patys nežinodami to. Žmogaus melas net ir dabar nedrįso jiems tiesos į akis pasakyti. Ėjo tie, kurie nebegalėjo darbo dirbti; ėjo tie, kurie dar nespėjo išauginti raumenų darbui; ėjo į tą baisingą vietą, iš kurios niekas negrįžo — tretįjį getą — Panerius.

Ėjo masė, tūkstantinė masė, kurios okupantas nedrįso net vietiniams gyventojams parodyti. Varė juos naktimis prieblandoje, lyg diena neštų didesnę gėdą! Ėjo šie žmonės, Izraelio vaikai, o gatvių šalyse išstatyti kareiviai, lyg spalieriai, turėjo atiduoti jiems paskutinę pagarbą. Ėjo jie Lietuvos garbingomis gatvėmis, lyg Anas prieš 19 šimtmečių Jeruzalėje. Jis ėjo nekaltai pasmerkta okupanto, nusiplovusio rankas už jo mirtį, lydimas savo sukurstytos tautiečių minios, jų keršto ir neapykantos, kuri prieš keletą dienų Jam šaukė "Hosana!". Po tiek amžių krikščionybės, dabar ėjo pa-

UŽBURTI LOBIAI

56. Seniau Vilniuje ant Gedimino kalno turgaus dienoje išeidavo karalaitė su skrynute aukso. Ji prašė visus žmones, kurie važiuodavo į turgų, kad paimtų pinigų ir paaukotų šv. Panelei Marijai. Visi nenorėjo imti ir bijojo, bet atsirado vienas žmogus, kuris paėmė gerą saują pinigų. Nuvažiavęs į turgų pinigus ir pragėrė. Kitą turgaus dieną vėl išėjo ta karalaitė. Važiuodamas pro šalį tas žmogus vėl pastebėjo tą pačią karalaitę ir vėl jis prašė, kad duotų pinigų paaukoti Marijai. Bet karalaitė pasakė: "Eik, pats pasiimk!". Nieko blogo nemanydamas žmogus nuėjo pasiimti. Kai tik karalaitė atvožė [skrynį], tas kai tik griebė, karalaitė paleido skrynios viršų ir nukirto jam galvą. Ir daugiau nebesirodė ant kalno nei jokia karalaitė. (A. Stalinkevičius, 40 m. a., girdėjęs iš savo 80 m. a. tėvelio Panevėžy. Užr. J. Stalinkevičiūtė. LTA 768/186).

57. Baltadvario lauke prie miško yra ežerėlis Lintokis. Sekmadienį ėjo pavėlavusi į pamaldas moteriškė Konstancija Stasiūnienė. Ji ėjo paskutinę bažnyčion ir dar miške būdama išgirdo, kad Videniškių bažnyčioje jau varpai skambina. Ji skubino eiti. Išėjus iš miško prie ežerėlio ji pamatė, kad iš vandens keliai pušis. Išsikėlė viena, kita [pušis] ir tarp jų gulėjo lenciūgais pririšta skrynčia, o ant jos sėdėjo panelė. Ji šaukia: "Steponiėne, Steponiėne, eikš į mane!" Moteriškė išsigando, ji niekada nebuvo taip mačius, ir grįžo namo. Ta panelė, pamačius ją einant šalin, sako: "Tu mane vėl prakeikėi ant šimto metų, — jei tu būtum atėjus, tai turėtum didelį turimą." (Čia tikra tiesa: kai man sakė, tai tada aš turėjau 50 m., o ta moteriškė turėjo jau 80 m.; ji matė tą atsitikimą dar jauna būdama, po prancūzmečio. Ta moteriškė buvo ne melagė, teisinga. Tas ežerėlis yra be dugno: leido svorį ant virvių, bet nerado jo galo. Malėtų apyl. Užr. J. Dovydaitis, 1932. LTA 776/296).

58. Seneliui šileikiui prisiasapnavo skrynčia pinigų, kur dabar Liminas [ežeras]. Ir sako balsas: "Ikišk pirštą spyjon, ir skrynčia atsidarys." Nueina — skrynčia yra Limino krašte, bet spygnos vietoje persivėrus gyvatė. Piršto kišti pabijojo. Lazda kai dūrė, tai skrynčia ir vėl nuėjo ežero gylėn. Gailėjos, bet daugiau neberado. (Galmių k., Degučių v. Užr. Elzė Delertienė, 1939. LŽV 1716).

59-60. Skrynčia su pinigais: "Semk, bet tik dukart!"

59. Kartą ėjo kokia merga ir pamatė atplaukiant didelę žibantią skryniją su pinigais. Toji merga labai išsigando. Atsiliepė balsas: "Nenusigąsk: kai išplauks, tai dusyk semk, kiek gali, ir trečią kartą nejudink." Toji merga sėmė kartą, sėmė ant- rą ir ji pamatė, kad dar jai mažai, tai ji sėmė ir trečią kartą. Ėmė jai ir nukirto abi rankas ir pasakė: "Dabar tu prapuolusi ir mane prapuldei ant amžių." Tas atsitikimas buvo Gilučio ežere, Simno v. (V. Pačekvičiūtė, Alytus. 1925. LTA 619/70).

60. Aukštupėnuos (Kupiškio v.) visi [vieno kiemo] žmonės išvažiavę bažnyčion, o merginė paliko liubotis. Jau [buvus] žiema, po Kalėdų. Taip ji ir nueina (Tąsa 3-čiam psl.)

našiu keliu trečdalis tautos! Tik niekas jiems nereikškė neapykantos iš šio krašto gyventojų ir nešaukė: "Į Golgotą!" Jie ėjo ir turėjo pasiekti kalną, apaugusį mišku, kur juos kulkosvaidžių salvės turėjo nutildyti amžiams.
— Tokią masę į Panerius, — sušvogždė leitenantas. — Visas miestas dvokls lavonais!
Civilis nieko nepasakė. Nusigrėžė ir nuėjo...

su rezginėm [klojiman] šiaudų. Kasa iš užgurdės šiaudus, ogi žiūri — skrynelę stukterėja koja, atsidarė ir pilna pinigų. Ji dar žiūri, kas čia yra, tik girdi žmogaus balsą: "Semk, semk, ale tik dukart!" Ap-sidairius — ner nei žmogaus, nei niekur nieko. Nebeiškentus — pačmus du pinigėliu, nieko. Kitąkart sauja kišenėn ir dar parūpę kitą sauja [pasisemti]. Kaip tik kyšt [ranką] skrynelėn, tuoj ta pliaukšt užsidarė ir prispaudė jai pirštus. Ji net ap-alpo. Atvažiuoja gaspadoriai, žiūri — kar-vės neliuobtos, priemenė atvira, o mergi-nės niekur nėra. Nueina klojiman, žiūri — guli užgurdėj, kaip numirus. Ogi ją ke-lia, pamatė, kad ranka pakišta po zavolo sienojais ant akmens, kad net pirštai iš-tryškė. Led led ten ją išėmė, tuoj Kupiškin ant daktarą. Sugijus, ale kaip ir nebe visa namie, mat, labai persigando. Kai paskui pasakė, kas buvo ir rado pas ją pinigų, tai gaspadorius bent kelis kartus perkasęs tą padamintą ir nieko neradęs — nei pinigų, nei skrynelės. (Sakydavusi pasakotojo mo-tina, ji pažinusi ir tą mergaitę, ir ji pati kalbėjusi su ja. Pov. Sapiega, 94 m. a., Pa-keturių k., Kupiškie v. Užr. A. Kriauza, 1940.II.10. LTA 2413/119).

61-65. Pilnas laivelis aukso

61. Malatinis — ežeras Dusetų par. Pa-sakoją, kad čia seniau, nakties dvyliką, lyg gironomis kas maldavę — vaidindavęsi. Kartą važiavęs žmogus paežere ir pamatęs atsiiriant mažam laively mergaitę. Ji pri-siyrusi į krantą ėmė tą žmogų prašyti, kad jis arčiau prieitų. Žmogus priėjęs arčiau pamatė — pilnas laivelis aukso. Jis ją pa-klausė: "Iš kur čia auksas?" Tuo metu mergaitė nieko neatsakius pranyko su vi-su aukso. Žmogus labai persigandęs par-važiavo namo ir ilgai sirgo. Kiti pasakoją, kad vietoj šio ežero buvęs Suntežeris dva-ras. To dvaro ponas buvęs labai piktas, už tai kažin kas jį pakoręs ir jo dvarą prakei-kęs. Dvaras nugrimzdęs, jo vietoj likęs eže-ras. Tame dvare ir dabar dar esą kabas pakartas ponas, o jo duktė kai kada važi-nėjanti po tą ežerą aukso laiveliu. (Duse-tų v. Užr. B. Zaleskis, 1927.VIII.7. LTA 11/105).

62. Netoli Stoniūnų sodžiaus yra Merk-menų ežeras. Prie jo gyveno neturtingas žmogus. Jis turėjo pirkia ir daržą. Vieną kartą nuėjo į paežerę pasivaikščioti. Pa-matė — ežere kas blizga. Pabuvus kiek laiko išplaukė laivelis su aukso į kraštą. Tas žmogus pradėjo semti auksą, vežti į kraštą ir pilti. Pasiėmė vėl skrybėlę ir ne-šė. Pakilo vėjas ir tas laivelis nuplaukė vėl į ežerą. Katrie pinigai buvo ant krašto, nu-riedėjo į ežerą, o kurie buvo skrybėlėj, neišlėkė žemėn. To žmogaus tas kapeliušas buvo pašvestas, tai ir pinigai neišbėgo. Tas žmogus nuėjęs namo, nusipirko didelį dva-rą ir turtingai gyveno. (Gudelaitis, Staniū-nų k., Ceikūnų v. Užr. A. Gudelaitis. LTA 339/21).

63. Senelis Vaškas vieną sekmedieni per pačias mišias ėjęs Indrailio krantu ir pa-matęs atsiiriantį juodai apsirengusį ponai-tį. Laivelis buvęs pilnas aukso. Vaškas nu-tvėręs laivelį ir norėjęs jį priištinti prie kran-to virvagaliu, bet [ponaitis] nutraukęs ir nusijuokęs pasakęs: "Kad tu būtum norė-jęs priištinti su smilga, tai būtum išturėjęs, o kai panėiu, tai ir nieko nepadarei." (Pa-ındrės k., Dusetų v. Užr. B. Urbanas, 1935. LŽV 1706.)

64. Senelis Ulijūšas Urbanas šventės dienoje apie 12 val. vaikščiojo prie Indrai-lio. Žiūri — išsiiria iš ežero ponaitis ir sa-ko jam: "Eikš, aš tau duosiu pinigų — pa-sisemk, kiek tik nori." O pinigų pilnas lai-velis. Senelis prisisėmė pilnus kišenišus, pil-ną kepurę, prisipylė užantį. Ponaitis žiūri ir šaipos. Senelis nusimovė kelnes, užrišė, pripylė pilnas aukso, bet velnias nusikva-tojo ir nuvažiavo, o paskui jį nuplaukė kel-nės ir visas auksas. Senelis Urbanas parbė-go namo ir be aukso, ir be kelnų. (Juozas Namajuška, 50 m. a., Pandrais k., Dusetų

v. Užr. Balys Urbanas, 1937. LTA 1420/167).

65. Seniau Daumiškis (ežeras) buvo daug didesnis, kaip dabar, jis siekė net plentą. Kartą viena vargšė moteriškė nu-ėjo prie Daumiškio baltinių skalbti. Jai skal-biant baltinius išsinėrė iš vandens su pil-nu aukso laiveliu panelė ir sako tai mote-riai: "Semk iš laivo auksą." Moteris auso nesisėmusi, bet pririšusi laivelį su palmie-čiu [nuometu] prie medžio ir parbėgusi namo pasakyti vyrui, kad abu galėtų dau-giau aukso pasisemti. Bet kuomet ji grįžo su vyru aukso pasiimti, neberado nei auk-so, nei palmiečio. Tuomet jie pasakė ki-tiems ir taip pradėjo kalbėti, kad ten yra labai daug aukso. Garsas apie tai pasiekė ir Utenos dvaro poną, kuriam Daumiškis priklausė. Jis pasiėmė tą moteriškę ir lie-pė jai viską išpasakoti. Sužinojęs visa tai, ponas norėjo turtus sau pasiimti. Ir liepė jis Daumiškį nuleisti. Kada jau daug van-dens nuleista buvo, pamatė žmonės, kad panelė su laivu šoko iš vandens upeliu ir net atsidūrusi upeliais Verbūnų balose. Po kelių metų Verbūnų kaimo gyventojui Kri-siui Bernotui prisiaspnavo toks sapnas. Kaip ir kas jam sakė: "Krisiau, kelkis ir eik prie pelkės, ir pasiimk turtus!" Taip jam prisiaspnavo tris kartus. Kuomet tre-čią kartą prisiaspnavo, jis atsikėlė ir nuėjo į tą vietą. Nuėjęs ten jis pamatė didelę gy-vatę. Jis persigando ir pradėjo eiti atgal. Kuomet jis truputį atsitolino, išgirdo, kad kas tai sužvangėjo ir pranyko raiste. Pas-kiau jis išpasakojė žmonėms. Tai žmonės sakė, kad ten buvę pinigai ir tik jam reikė-ję su ryškšte sušerti, ir gyvatė būtų pasipy-lusi į auksą. Nuo to laiko daugiau niekam tas auksas nepasirodęs. (Utena. Užr. V. Aleksandravičius, 1932. LTA 430/251).

66-68. Pinigai prisiaspnavo: eik ir kask juos

66. Vienam neturtingam žmogeliui per tris naktis prisiaspnavo: "Eik į Vilnių, ten ant tilto atrasi pinigų." Jis nuėjo ir vaikš-čioja po tą tiltą. Ant tilto sėdėjo kažkoks senukas. Tas jo klausia: "Ko tu čia jieš-kai? Ar nepametei ko nors?" — "Ne, nie-ko nepamečiau, bet man prisiaspnavo, kad aš čia pinigų rasiu." — "Nėra ko sapno žiū-rėti, — sako senelis, — ir man kartą prisi-aspnavo, kad toj ir toj vietoj, po tokiu ir tokiu akmeniu, yra pakasti pinigai. Nei aš žinau tos vietos, nei aš einu tų pinigų jieš-koti." Žmogelis nusidžiaugė — toji vieta kaip tik buvo ant jo paties lauko. Parėjęs namo nuėjo pas tą akmenį ir ten atrado užkastus pinigus. (Panevėžys. Užr. A. Braz-džionytė. LTA 260/96).

67. Vieną naktį mano dėdei prisiaspna-vo, kad prie vieškelio, prie kryžiaus yra pakasti pinigai. Ir jam nežinomas balsas vis sakė: "Eik, atkask pinigus — būsi lai-mingas, tik eik vienas." Jis atsikėlęs nuėjo pas savo draugus ir prašė, kad eitų jie kar-tu su juo pinigų kasti. Jie pagaliau sutiko ir visi pasiėmė lopetas išėjo. Nuėję į tą vie-tą, visi pasimeldė ir pradėjo kasti. Jiems bekasant tiktai lapt lapt lapt juodas šuo pro šalį. Visi persigando, jau norėjo ir dar-bą mesti, tik dėdė juos ragino ir drąsino: "Gal čia urėdo šuo — aš žinau, kad jo [šuo] juodas." Bet ir pats dėdė labai bijojo. Jie vėl kasė, tik tuo laiku kažkas dunks susi-davė į jų lopetas. Visi nudžiugo — manė, kad jau pinigai, bet pradėję kasti pamatė, kad čia buvo akmuo. Tuo laiku jie apsidai-rė ar kas nemato, bet nieko aplinkui ne-bebuvo. Tada buvo tik penkios valandos [ryto], bet štai pro juos pravažiavo pašto vežimas: be žmogaus ir arklis buvo tik iš vieno kaulų, be mėsos, ir visas labai žvan-gėjo. Tuomet jie visi išsigando ir pradėjo bėgti, bet truputį pabėgę jie vėl sugrįžo ir vėl kasė. Jiems bekasant ir vėl grįžo atgal juodas šuo, bet jie tuomet neišsigando, nes jau žinojo, kad tas šuo yra urėdo. Šalia kelio nebuvo jokių medžių, bet štai atsi-grėžęs dėdė pamatė augštą žydinčią obelį, kuri vis po truputį kilo į viršų. Jis parodė

tai savo draugams, jie irgi matė tą medį: medis vis kilo augstyn ir artėjo į juos. Jie labai persigando, metė kur kas lopetą ir visi be kvapo parbėgo į miestelį. Parbėgęs namo dėdė dar du mėnesių sirgo ir dau-giau eiti kasti pinigų atsizadėjo. Gal todėl pinigų neiškasė, kad dėdė ėjo su draugais. (M. Matusevičienė, 72 m. a., Panevėžio (?) aps. Užr. A. Daunytė. LTA 768/165).

68. Tais laikais, kai kėlėsi vaina su tur-kais, mano senelis buvo pinigingas. Nuo vainos anas pakavojo, užkasė 400 sidabro rublių ir niekas nežinojo kur, tik mano tė-vas, su kuriuo užkasė. Prisisaspnavo man (tada turėjau 16 m.) vieną naktį: atėjo koks nepažįstamas senelis ir sako: "Eik, išsikask pinigus: kluone po šulu užkasta, supilti drobinėj rankovėj, ta vieta užkalta mediniu kuoleliu, dėl ženklo." Nubudus pasakiau tėvui. Anas klausia: "Kaip tai prisiaspnavo?" Aš jam pasakiau, kaip man tas senelis sapne sakė. Tėvas sako: "Šitaip ir buvo. Ale, — sako, — mes su tėvu abu užkasėm ir tai neradom. Mūsų, — sako, — jieškota ir išjieškota visas kluonas." Antrą naktį man vėl pasirodė tas senelis ir sa-ko: "Ko nėjai paimti? Ten užkasta 400 ru-blių." Aš tada nubudus vėl sakau tėvui, kad šitas senelis lenda ir lenda man akys-na. Reikia jieškoti, maž rasim." — "Tai, — sako tėvas, — neužsisitok: jau mūsų jieš-kota, vistiek nerasi." Taip ir liko, niekas ne-ėjo jieškoti. Sako žmonės, kad jei užkas-damas pinigus nori, kad niekas nerastų ir pasako šituos žodžius: "Kad niekas neras-tų", — tada ir pats negali atrasti. Tuoj po to prisiaspnavo mano seserei Teresei (ana dar ir dabar netekėjus, gyvena Nečeskuo-se, metų turi apie 63). Atėjo ir pas ją se-nelis sapne ir varė paimti pinigus. Ana su juo susisprečijo, sako: "Kokie ten tavo pi-nigai, gal 4 skatikai?" — "Keturi šimtai si-dabro rublių", — sako senelis. Nei čiom jieškoti, taip ir liko — tėvas nepristojo. (B. Bikulčienė, 55 m. a., Aukštakalnių k., Sa-lako v. Užr. P. Jarackas, 1936.VIII.15. LTA 978/156).

69-83. Pinigų kasėjų nuotyčiai

69. Netoli Jukainių gojauš, prie Tarvai-nių kapinių, pamatęs pinigus degant. Jis nuėjęs užsižymėjo tą vietą, kad galėtų at-rasti. Tuomet buvo Velykų subata, jis ma-no: jei ilgiau lauksiu neėjęs pinigų kasti, gali kitas išimti, — gal ir kitas taip matė, kaip ir aš. Tą patį vakarą, niekam nieko nesakydamas, apsitaisė, pasiėmė štempelį, lopetą — ir eina pinigų kasti. Priėjęs prie tos vietos ir teberado taip pat, kaip buvo užsižymėjęs. Priėjęs pradėjo smaigyti su štempeliu — ėmė ir uždūrė pinigus. Žmo-gus dideliai pradžiugo ir tikrai manė išsi-imti pinigus. Pradėjo kasti, kasė kasė ir iš-kasė didelį puodą, dviejų gorčių didumo. Atidengė tą puodą ir rado pilną auksinių pinigų. Išėmė tą puodą ant krašto, bet nie-kaip negali atsistoti — ssuirietė kaip ka-muolys ir ritinėjas ant žemės. Mano sau: Dievuliau tu mano, argi reiks per visą sa-vo amžių ubagu būti? Ritinėjos ritinėjos, kaip koksai kamuolys, ant žemės, paskua sumanė įdėti atgal pinigus į tą duobę — rasi, išsitiesiu atgal, kaip buvęs. [Ritino at-gal tą puodą į duobę, pradėjo su rankomis kapstyti žemę, nes su lopeta negalėjo. Kaip tik tuos pinigus užkasė, tuojau ir išsitiesė. Matyti, kad tie pinigai buvo užkeiti. (Pik-turna, Viduklės apyl. Užr. P. Jasiulytė. LTA 783/177).

Nauja Juozo Švaisto knyga

PETRAS ŠIRVOKAS

230 psl. įdomiausių lietuviškų nuotykių.

Kaina \$2.75. Kreipkitės į:

NAUJIENAS, 1739 S. Halsted St.
CHICAGO 8, ILLINOIS

3 — NAUJIENOS — CHICAGO 8, ILLINOIS
1953 M. RUGPIUČIO 22 D., ŠEŠTADIENIS

IŠ M. VAITKAUS PASAKOJIMŲ

Politikai, visuomenininkai, bei kultūrininkai net ir numirę neturi ramybės. Biografai, atsiminimų rašytojai, istorikai ir šiaip kartais asmens neretai juos guldo ant "operacinio" stalo ir, kaulėlis po kaulėlio, gyslė po gyslės, jų gyvenimą išstampa.

Neseniai karčių atsiliepimų buvo dėl Dr. J. Prunskio sifilizo ieškojimo vieno rašytojo kūryboj ir gyvenime. To paties "Draugo" puslapiuose gan astrokai kirtosi su Maironio giminaitė rašytojas kanauninkas Mykolas Vaitkus, aiškindami koksa buvo poetas Maironis, ką jis mėgo ir ko ne.

Bet štai, rugpiūčio 15 d. Chicagoje Lietuvių Auditorijoje, Mykolas Vaitkus, lyg norėdamas palengvinti ateityje jo biografams, patsai "gulėsi" ant to "operacinio" stalo, t. y. gausiai publikai gan atvirai atskleidė da-lij savo gyvenimo.

Žemaičiai atsparūs svetimybėms

Rašytojas Vaitkus šį rudenį sulauks 70 metų amžiaus. Gimęs, augęs ir mokyti pradėjęs Žemaitijoje, Gargžduose, jisai ir savo atsiminimuose daug tėviškės gamtos romantikos papasakojo, o taip pat plačiai palietė žemaičių būdą, jų iš kryžiuočių laikų išsilaikiusį atsparumą svetimybėms ir kitas charakterio žymes.

M. Vaitkaus jaunystės laikais Žemaitijoje puošnieji dvarai žemaičiam maža įtakos teturėję. Dvarininkų pastatytos bažnyčios lenkinimui nepatarnavo, nes žemaičiai lenkybės neprisiėmė. Bažnyčiose evangelija kai kur buvo lenkiškai skaitoma, bet tai tik kaip atlyginimas dvarininkui — fondatoriui, o ne liaudžiai.

Palangoj ponai mokėsi žemaitiškai

M. Vaitkus plačiai nupasakojo apie grafo Tiškevičiaus įsteigtą ir tarp didikų išgarsintą Palangą. Į Palangą suvažiavę ponai dvarininkai skųsdavėsi, kad turguj su žemaičiais negali susikalbėti. Į lenkišką klausimą, nors ir suprasdami, atsakydavo "nesuprunto". Dvarininkai turėdavę vieną kitą žodį žemaitiškai pramokti, kad galėtų turguje nusipirkti norimų daiktų.

Dr. Vaineikis atnešęs liberalizmą į Palangą

M. Vaitkus gimnazijos moks-lą, pradėjęs Palangos keturklasėj, baigė Liepojoje. Palanga tais laikais savo keturklase buvusi pagarsėjusi, kaip tokia, iš kurios daug į kunigus eidavė. Net iš tolimų Lietuvos kampų (pvz. A. Smetona) tėvai vaikus į Palangą mokytis siuntė, tikėdami iš jų kunigo susilaukti. Tik Dr. Vaineikiui Palangoj atsira-dus, pradėjęs tas ramus, lyg liūnas, katalikiškas gyvenimas drumstis. Dr. Vaineikis atnešęs liberalizmo nuotaikų.

Liepojoj buvo geriausiai organizuoti socialdemokratai

Liepojos gimnazijoje iš visų

tautų žydai ir lietuviai būdavo geriausi mokiniai. Nors lietuviai atvykdavę užguiti, bet greit į pirmuosius mokinius prasimušdavė.

Tais laikais iš lietuvių geriausiai buvę susiorganizavę liberalai — socialdemokratai. Šviesuolių katalikų, einančių į bažnyčią, buvę galima vos ant pirštų priskaityti. Liberalizmas taip buvęs įsigalėjęs, jog jaunuoliai būdavę kalbintė atkalbinėjami nestoti į kunigų seminariją. Jisai pats, gimnaziją baigęs ir apsisprendęs eiti į kunigus, nedrįšęs pažįstamiems to pasakyti. Sakęsis vyksias šiaip studijų.

Kunigų auklėtiniai

Kalbėdamas apie anų laikų kunigus, M. Vaitkus pabrėžė jų nuopelnus esant, jog kunigai nors po vieną inteligentą priaugindavė. Nemažonų esą, bet tai tikra, kad dauguma kunigų auklėtinių išvirsdavė "cičilikais". (To priežasčių kan. Vaitkus nelietė, bet be abejo, kunigų auklėtiniai, iš arti stebėdami klebonijose vykusi gyvenimą, dažnai pagal dėsni "Nežiūrėk, ką darau, bet klausyk, ką sakau", nors ir arti bažnyčios būdami, nutoldavo nuo Dievo. — J. K.).

Patsai M. Vaitkus turėjęs tris augintinius, bet iš jų nė vienas "cičiliku" nepasidaręs, tik vienas virtęs tautininku. Tai teisininkas Edvardas Vojevodskis, kurs, kaip M. Vaitkus išsireiškė, "geras žmogus — ale tautininkas". (Vojevodskis studentaudamas tautininkų "Neo Lithuania" korporacijai nepriklausė. Be kitų aplinkybių, reikia manyti, tautininkų partijon jo įstojimą lėmė partijos nariams buvusios didesnės galimybės kilti tarnyboje. — J. K.).

M. Vaitkus apie rusų kultūrą ir lenkų kalbą

Rašytojų D-jos pirmininkas B. Babrauskas skaitančiajai visuomenei Mykolą Vaitkų (Draugas, II dalis, 1953.VIII.15) pristatė kaip gryną žemaičių sūnų, kurs nesas šiaudinis žemaitis. Bet pats Vaitkus, kalbėdamas apie save, tų grynojo žemaičio būdo savybių klausytojams nepasirodė turis, dar net priešingai. M. Vaitkus prisistatė dide-liu slavizmo gerbėju.

Jisai nepaprastai susižavėjęs rusų caro pasieniečių kareivių dainomis ir maršų muzika, kurią jaunas girdėjęs. Tokios gražios maršų muzikos niekada nebėgirdėjęs... (Tik prisiminkim Gailevičiaus, Jonušo, Valeikos ar kitų lietuviškais motyvais parašytus maršus, kuriuos Karo invalidų orkestras Karo muziejiaus sodne, ir pulkų orkestrai grodavo!.. — J. K.).

Keletą kartų M. Vaitkus kalbėjo apie aukštą rusų kultūrą. (Tik prisiminkim, kad ponai prabangoj lėbavo, o liaudis su gyvuliais viename tvarte ar "troboje" gulėjo! O kaip "kultūringai" buvo smaugiama ir lietuvių tauta, jos spauda! — J. K.). Vienu momentu M. Vaitkus mėgino net slaviškųjų ponų nagaiką teisiinti, girdi, jos daugiausia ra-

ALT delegacija pas Atstovų Buto pirmininką Martiną



Atsovu Butui vienbalsiai priėmus Kersteno Rezoliuciją 346 liepos mėn. 27 d., ALT delegacija rytojaus dieną aplankė Atstovų Buto pirmininką (spykerį) kongr. Joseph W. Martin, Jr. ir pareiškė jam Amerikos lietuvių padėką.

Fotografijoje (iš kairės į dešinę): Informacijos Centro direktorė plė M. Kizytė, ALT sekretorius Dr. P. Grigaitis, Rezoliucijos autorius kongr. Charles J. Kersten, kongr. Joseph W. Martin, Jr. ir ALT pirm. L. Šimufis.



Be anksčiau minėtų asmenų, šioje fotografijoje matome kongr. Thadeus M. Machrowicz (pirmas iš kairės), kuris yra Kersteno Komiteto narys; kongr. John C. Kluczynski (antras iš kairės); kongr. Edward J. Bonin (pirmas iš dešinės), kuris taip pat yra Kersteno Komiteto narys; inž. A. Rudj, Lith. Chamber of Commerce of Illinois prezidentą (viduryje).

gaudavo tinginiai darbininkai, ir tik, lyg pasitaisydamas, pridėjo, jog kliudavę ir nekaltiems.

Gryni žemaičiai nesidžiaugia lenkų kalba

Išsireiškimas apie lenkų kalbos grožį nebuvo asmeninės kalbėtojo nuomonės pareiškimas, bet teigimas, tvirtinimas, todėl šį kartą tenka priminti, jog atvejų atvejais iš grynujų žemaičių apie lenkų kalbos grožį yra tekę girdėti visi kitokių pareiškimų, negu padarė M. Vaitkus. Žemaičiai dažniausia lenkų kalbos "grožį" šitaip nusakydavo: "Tej puona, kap lenkeška rokoujas, tap er šnypšt, kap gevates...". (Politiškai — kalbėtojas sakėsi lenkų neapkenčias). Myk. Vaitkus pastebėjo, kad moksleivių būnant jie su draugais lietuviukais tarpusavy dažnai rusiškai kalbėjęsi. Nesistėbiųs dabar, kad čia, Amerikoje, gimusieji lietuviukai kalba angliška... (Sugretinimas vargu vykęs. Rusai buvo prispaudėjai. — J. K.).

M. Vaitkus apie savo kilmę

Į susirinkimą pavėlavusiems ir negirdėjusiems M. Vaitkus kalbos pradžios, kai kam, kaip iš tokių patyriau, buvęs nemalonius išpūdis, girdint kalbėtoją tiek slavizmui kredito skiriant. Tačiau tie, kurie girdėjo M. Vaitkaus pasakojimą apie jo mo-

tiną rusę provoslavę, kurią tėvas romantiškai vedęs, nes katalikams nebuvo leidžiama su provoslavais tuoktis; tie, kurie girdėjo, jog tėvas, ant siuvėjo stalo turkiškai atsisėdęs, M. Vaitkų lenkiškai skaityti temokė; tie, kurie girdėjo, kad M. Vaitkus, jaunu kunigėliu būdamas, labai mėgiamas buvęs dvarininkų kompanijose (Priešingai kun. A. Strazdeliui — J. K.), — tie, atrodo, M. Vaitkaus kalba, apie rusų aukštą kultūrą ir apie lenkų kalbos grožį, nebuvo nustebinti.

Teatro draugas ir bendradarbis

Rež. Stasys Pilka, atrodo, lyg M. Vaitkaus paveiktas, irgi mēlai prisiminė "matušką Rosieją". Jisai kalbėjo iš vietos, kaip paprastai, apie elitą. Girdi, jam, S. Pilka, bene 1921 metais grįžusiam iš Rusijos, Kaunas taip skurdžiai atrodęs, jog mintijęs, ar negrįžti į Maskvą...

S. Pilkos trumpas priminimas, kad M. Vaitkus buvo didelis teatro draugas ir bendradarbis, paskatino plačiau apie teatrą patį Vaitkų pakalbėti.

Kova su dvasine vyriausybe dėl teatro

M. Vaitkus sakosi mėgęs teatrą. Kaune jį beveik kasdien nepriklausomybės laikais lankęs. Romos dvasinė vyriausybė draudė (Tęsinys 5-me pusė.)

ŽIUPSNELIS ATSIMINIMŲ IŠ WATENSTEDT STOVYKLŲ VOKIETIJOJ

1

I "Hermann Goering Werke" fabrikus Watenstedt apylinkėj, vokiečiai buvo prieyarta ir kitokiais būdais suverbavę per 60 tūkstančių darbininkų - vergų, įvairių valstybių piliečių. Vokiečiai su darbininkais, o ypač lenkais ir rusais, labai žiauriai elgėsi. Už mažiausį nusižengimą mušdavo iki užmušimo arba pasišūdavo į kacetus. Kiekvieną dieną nuo mušimų, pervargimų bei nelaimingų atsitikimų fabrikuose mirdavo šimtai, o be to, bombardavimai padidindavo dar labiau mirėčių skaičius. Vien tik 1944 m. vasarą per keliolikos minučių bombardavimą žuvo 711 darbininkų. Žuvusiųjų vieton vergų gaudytojas Sauckel naujų parūpindavo. Mat, vergų skaičius neturėjo mažėti. Stovyklose buvo stengiamasi apgyvendinti vienos tautybės žmonėmis. Bet lietuviai, latviai, olandai, danai ir norvegai buvo apgyvendinti vienoje stovykloje. Minėtų tautybių žmones vokiečiai skaitė kultūringesniais, o, be to, dar ir arijais. Stovyklos administracija irgi šiek tiek buvo korektiškesnė, negu kitose stovyklose. Dideliu žiaurumu pasižymėdavo lenkų ir rusų stovyklų administracijos. Tose stovyklose darbininkams bausti išgalvodavo nežmoniškiausias bausmes ir net nušovimų pasitaikydavo.

Niekas dėi žuvusio toje stovykloje galvos nekvaršindavo. Panašiai su darbininkais elgėsi ir fabrikuose prižiūrėtojai. Kaip stovyklos administracijoje, taip pat ir prižiūrėtojais buvo skiriami tik vokiečiai. Lenkai tu-

Iš M. Vaitkaus pasakojimų

(Tęsinys iš 4-to pusl.)

dusi kunigams lankyti teatrą, bet jis nepaisęs. Teatre jį matydavęs šv. Sosto (Vatikano) atstovas ir visada pranešdavęs (skųsdavęs) vyskupui, kad M. Vaitkus teatre buvo.

Kovą prieš šį Romos draudimą M. Vaitkus laimėjęs, nes bažnyčios įstatymai (kanonai) draudžia kunigam lankyti tik tokius teatro vaidinimus, kurie priešingi kunigo pašaukimui. Gi Kauno teatre tokių, kunigams neleistinų žiūrėti, vaidinimų ne daug tebuvę. Kovą laimėjęs, teatrą lankęs, bet tai pakenkę jo karjerai — pirmas pristatymas jį pakelti į kanaaninkus, likęs neįvykdytas. Toje kovoje dėl teatro lankymo turėjęs pritarimo iš kunigų Tumo-Vaižganto ir Maironio, kurie taip pat labai mėgė teatrą.

Taigi, rašytojo kan. M. Vaitkaus kalba galėjo kam patikti ar ne, bet ji buvo gera, nes atvira ir niekam nepataikaujanti: kokiose sąlygose augo, brendo, kokie išpūdžiai liko, tokius jis klausytojams, matyt, ir perdavė.

J. Klauseikis

5—NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, AUGUST 22, 1953

rėjo nešioti ant krūtinės didelę geltoname fone juodą raidę "P" (Pole), o sovietų piliečiai — melsvame fone baltas raides "Ost" — rytai. 1944 m. vasarą, pradėjus organizuoti gen. Vlasovo armiją, rusų stovyklose rėžimas sušvelnėjo ir raidžių "Ost" jau neberekėjo nešioti, bet jų vietoje ant rankovių turėjo nešioti kitokius ženklelius ir tuo pačiu skirtingus: rusai, baltgudžiai ir ukrainiečiai. Fabrikus saugojo bei darbininkus sekė apie 600 vyrų reguliarijos policijos batalionas, apie 400 vyrų fabrikuose apsaugos policijos, poros šimtų vyrų didžio kariuomenės dalinėlis, kriminalinė policija ir pati baisiausia, — tai "Gestapo" (politinė policija) su daugybe užverbuotų ir darbininkų tarpan infiltruotų šnipų. Savaiame aišku, kiekvieno darbininko ne tik darbui, bet ir galvosena gestapui buvo žinomi. Darbininkai, būdami neapsakomoje priespaudoje, nuolat ujami, mušami ir badu marinami sąjungininkų kariuomenės laukė kaip išganymo. Kiekvienas vakariečių armijos pasistumėjimas pirmyn suteikdavo darbininkui viltį dar gyvam likti ir grįžti į tėvynę.

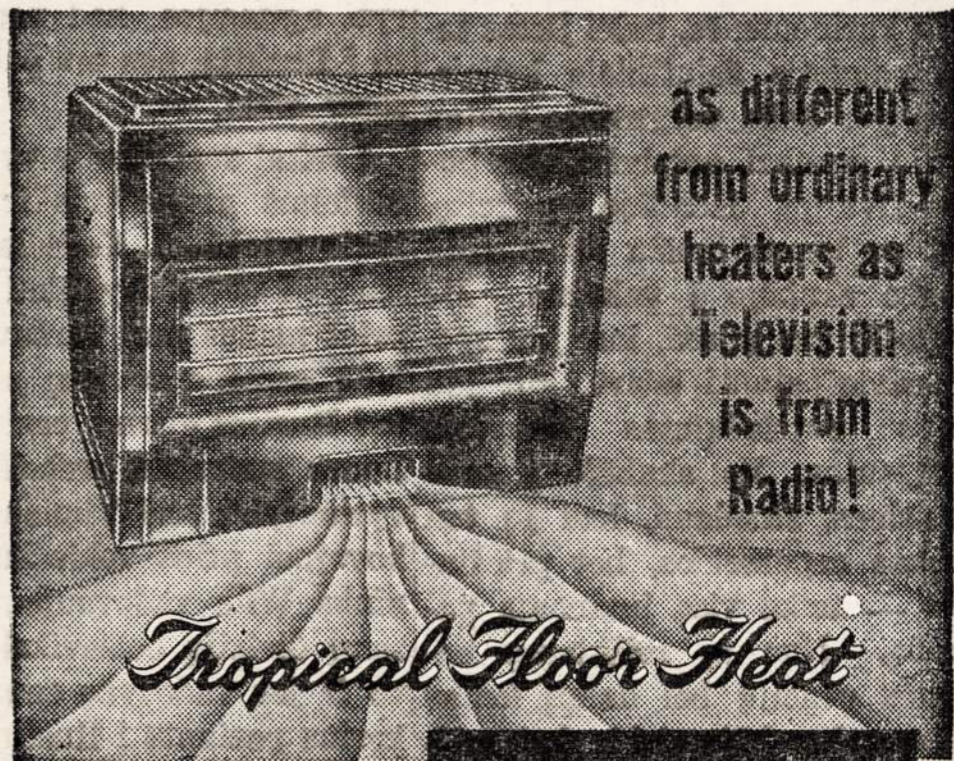
2

1945 m. balandžio 11 d. tirščiausiai užsieniečių gyvenamos stovyklos jau buvo amerikiečių kariuomenės dalinių užimtos, ir kelis metus vergavę darbininkai išlaisvinti. Darbininkų džiaugsmui nebuvo ir galo. Visose stovyklose suplėvesavo jų tautinės vėliavos. Juokas, klegesys, dainos būvo girdimi visuose kampeliuose. Nuo pat pirmos dienos amerikiečių armija Lebenstadt miestely paskyrė vieną karininką užsieniečių reikalams tvarkyti. Komendantūra įsisteigė buv. didelėje dviejų aukštų mokykloje. Savo piliečiams registruoti bei jiems atstovauti kiekviena

tautybė išsirinko atstovus ir dytas kiekvienai tautybei stovyklas, iš kur kuo skubiausiai karinėmis susisiekimu priemonėmis turėjo būti gabenami į namus. Maistu privalą aprūpinti vokiečiai. Iš visų aplinkinių kaimų ir miestelių pradėjo plaukti į stovyklas buvę darbininkai — vergai. Visoms tautybėms skirtose stovyklose pasidaro didžiausia kamšatis. Tik vienoje stovykloje jokio klegesio jokio

(Tęsinys 6-me pusl.)

GET THE GAS HEATER BACKED BY \$38,342,000 OF HEATER EXPERIENCE



NO MONEY
DOWN
\$1.00
A WEEK

Sieglers
PATENTED AUTOMATIC
GAS HEATER

GUARANTEED ELECTRIC APPLIANCE and FURNITURE CO.

2876 West Cermak Rd.

Bishop 7-3333

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS



MUTUAL FEDERAL SAVINGS Rekordas...

- ★ Įsteigta Chicagoje 1905 metais.
- ★ Nuo 1905 metų ši bendrovė pergyveno karus, ekonomines depresijas, panikas ir krizes ir savo taupytojams išmokėjo kiekviettą sutaupyttą dolerį
- ★ Aukštus dividendus išmokėjo visada be perstojimo
- ★ Partrauksim jūsu pinigus iš kitur, jei atnešite savo banko knygtę.

Nelaukit—Pradėkit Taupyti Šiandien!

Įstaigos valandos: Kasdien nuo 9-tos ryto iki 5 val. po pietų, Ketvirtadieniai nuo 9-tos valandos ryto iki 8 val. vakaro, Trečiadieniai visai neatidaroma.

AND LOAN ASSOCIATION

2202 W. Cermak Rd. • Chicago 8, Ill.
JOHN J. KAZANAUSKAS, Pres. • Tel. Virginia 7-7747

Žiupsnelis atsiminimų iš Watenstedt stovyklų Vokietijoje

džiaugsmo nesigirdėjo, — tai pabaltiečiams skirtoje stovykloje, nes niekas į ją nesiskubino važiuoti. Sovietų piliečiams skirtose stovyklose irgi nesigirdėjo nei dainų, nei džiaugsmo. Žmonės vaikštinėjo iš kampo į kampą, lyg būtų mirčiai nuteisti. Tam tikra dalis bandė dainuoti, bet greit nutilo, nes juk jie tai darė prieš savo norą.

3

Luksenburgiečiai, olandai, belgai, danai, prancūzai ir norvegai, nelaukdami jokių karinių transportų, susikrovę savo menką turtelį į maišelius, persimetę per petį (laimingesni dviračiais) pradėjo traukti į vakarus. Didesnieji keliai buvo užimti kariuomenės, todėl jiems teko naudotis šalutiniais keliais. Visi per kelis vergavimo metus spėjo gerokai apiplyšti. Jie buvo išvarę, išbadę, pageltę, bet su liepsnojančiu džiaugsmu akyse skubėjo į vakarus. Jie skubėjo ton pusėn, kur jau spėjo užviešpatauti laisvė, kur jau buvo sutriuškintas žiaurusis okupantas. Jie skubėjo į savo gimtines, žinodami, kad jų ten niekas nepersekios, bet priešingai — teiks visą įmanomą pagalbą. Nuo jų reiškiamų kariams ovacijų bei dainų kelias dienas skambėjo visi laukai, miškai ir kloniai.

Vakariečiams apleidus stovyklas, jose dar pasiliko rytiečiai ir pietiečiai. Lietuvių buvo suregistruota per 2,000. Registruojant lietuvius, kelis kartus sovietų karininkai kėlė protestus ir reikalavo panaikinti lietuvių atstovybę prie karinio komendanto ir visų pabaltiečių registravimą pavesti jiems. Reikia pasakyti, kad atstovavęs pabaltiečiams Kazys Markevičius buvo labai gyvo ir judraus būdo žmogus: lietuvių reikalus jis gynė net akiplėšiskai. Prieš sovietų karininkus pakeldavo tokį triukšmą, kad pastarieji palikdavo jį ramybėje.

Vokiečiai pasiduoda ir pasirašo besąlyginę kapituliaciją. Karinė komendantūra iš Watenstedt miestelio persikelia į Watenstedt fabriko rajoną. Pabaltiečiams ir toliau atstovauja Kazys Markevičius su latviu Akseliu Seržantu kaip sekretorium. Greitu laiku apleidžia stovyklas ir vyksta į namus: austrai, albaniečiai, graikai, italai ir net afrikiečiai. Dar pasilieka: pabaltiečiai, lenkai ir balkaniečiai. Lenkų stovyklose dienomis ir naktimis keliamas didžiausias triukšmas ir reiškiamas neapsakomas džiaugsmas. Jų kunigai laiko iškilmingas pamaldas ir bažnyčiose giedama padėkos himnai. Dauguma pradėjo nešioti kamuotas kepures (konfederatkas). Pasidarė tiesiog arogantiški. Mitinguodavo kiekvieną dieną. Vienamė mitinge vienas gimnazijos mokytojas įrodinėjo savo klausytojams, kad Lenkija būsianti dar didesnė, jos sienų ribos sieksiančios Berlyno priemiesčius. Nuo čekų ne tik Zaolzė, bet ir visa Slovakija

turės būti atplėšta. Lietuva su Klaipėdos uostu irgi jiems privalą priklausyti. Tiek pat ir Lvovas su dar didesniu plotu turėsias jiems tekti. Baigdamas kalbą, jis suriko, kad Lenkijos sienos turės būti "od Baltų do Czarnego morza" — nuo Baltijos iki Juodųjų marių. Minia pakelia tokį triukšmą, kad, rodos, tuoj visas pasaulis tik jiems priklausys.

Padaugėjo vagysčių ir plėšikavimai. Pro lenkų stovyklas ne tik vokiečiai, bet ir kiti užsieniečiai bijodavo praeiti, nes dažnai būdavo užpuolami ir apmušami. Apiplėšimais ir vagystėmis kaltinami lenkai ištaisais transportais su triukšmu ir ovacijomis pradėjo vykti į Lenkiją. Būtų visi lenkai į namus išvykę, jei Londono egzylinė vyriausybė nebūtų pradėjusi varyti agitacijos, kad nesiskubintų į Lenkiją, nes ten padėtis nesanti aiški.

Lenkai susilauko ir vyksta vos mažomis grupelėmis ir jau be jokio triukšmo. Kada lenkai sužino, kad didvyriškai kovoje prieš nacių per Varšuvos sukilimą asmens sovietų sugaudyti ir į Rusijos gilumą pasiūsti, kad Lvove sudaryta probolševikiška vyriausybė, kad Vilniaus srityje kovojusi prieš vokiečius, pulkininko Wilk vadovaujama partizanų divizija bolševikai likvidavo ir jos vadovybę sunaikino, o karius pasiuntė į Rusiją. (Ši divizija kovojo daugiau prieš lietuviškus dalinius, negu prieš vokiečius. Vokiečiams traukiantis, jie pirmieji užėmė Vilnių ir perduodamoje į Londoną radiogramoje rado reikalo pažymėti, kad Vilnių jau užėmė ir "Litwinow w Wilnie niema" — lietuvių Vilniuje nėra. Vėliau buvo patirta, kad lenkai, užėmę Vilnių, vykdė terorą prieš lietuvius.) Dar sužinojė, kad į Maskvą pakviesti 16 pogrindžio prieš vokiečius veikėjai sugrūsti kalėjiman, visai nuliūsta ir į Lenkiją vykti atsisako. Tokiu būdu dar didelis lenkų skaičius pasilieka stovyklose.

4

Sovietų piliečiams gražinti į namus įsteigiamos sovietų repatriacijos komisijos. Šių komisijų nariai važinėja po kaimus, miestelius ir kitas vietas. Suradę savo pilietį, jie grūsdavo jį į sunkvežimį ir veždavo į pereinamąją stovyklą. Pereinamoji stovykla buvo įsteigta buvusiuose vokiečių kaceto barakuose. Aptverta keliomis eilėmis spygliuotų vielų tvoromis ir apsaugota stipria enkavedistų apsauga.

Dauguma jų piliečių nenorėjo grįžti į namus, bet pagal Jaltos susitarimą jiems jokio pasirinkimo nebuvo ir, jeigu kuriuos negalėdavo patys sovietai sugaudyti, amerikiečiai padėdavo. Daug kas iš jų kitų tautybių stovyklose arba kaimuose pasūkininkus slapstėsi. Daugelis jų prieglaudą gavo baltgudžių ir ukrainiečių stovyklose. Trys moterys ir dvi šeimos išsigelbėjo ir pabaltiečių stovykloje.

Tokia sovietų repatriacijos

6—NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. —SATURDAY, AUGUST 22, 1953

komisija iš keliolikos enkavedistų įsisteigia ir Watenstedto rajone, apie 200 jardų atstume nuo pabaltiečių stovyklos. Į lietuviams skirtą stovyklą, po įvairių grąšinimų ir raginimų, iš virš 2,000 suregistruotų vos 82 asmens susirinko, ir tie patys savo turtelį laikė dėžėse, kad, išvežimo į tėvynę pavojui esant, galėtų iš stovyklos išbėgti. Lietuviai džiaugėsi pabėgę iš sovietinio "rojaus" ir apie grįžimą atgal negalėjo būti ir kalbos. Jų tėvynėje jau antrą kartą pradėjo siausti baisus teroras, deportacijos ir pasaulyje negirdėta vergija. Ir tie keliolika lietuvių padaro šios stovyklos užuomazgą. Kiti nesijudina ir laukia padėties paaikšėjimo.

5

Amerikiečių oficialūs asmenys, jei kas į juos kreipdavos, paaiškindavo, kad lietuviai nėra sovietų piliečiai ir jėga į savo tėvynę nebus gražinti. Viename kaime lietuviai sužinojė, kad jų gyvenamame kaime apsisistojo vienas lietuvių kilmės iš Bostono amerikiečių armijos karininkas, tuojau apspito jį ir pradėjo klausinėti apie lietuvių padėtį ir kaip jie privalą elgtis. Karininkas paklausęs, koks skaičius lietuvių galėtų būti Vokietijoje. Gavęs atsakymą, kad keliolika, tuojau pasakė: "Tai ko jūs čia sėdit, tuojau vykit visi į Lietuvą, išrinkit tokią valdžią, kokią jums patinka ir bus viskas tvarkoje".



Lucky Girl...

now you can own
...the
wonder
working

Whirlpool

Fully-Automatic Washer

NEW SHIPMENT JUST RECEIVED!
No more wanting, no more waiting — here's fully automatic washing at its effortless best. See us about YOUR famous Whirlpool —now—before it's too late!

The greatest features in automatic washing are combined exclusively in Whirlpool!

<p>THRIFTY Suds-Miser and the Seven Rinses</p> <p>Saves sudsy water for EXTRA duty. Rinses seven separate times!</p>	<p>SUN-FRESH Germicidal Lamp</p> <p>Your own "washday sunbeam"! Floods freshness into wash.</p>
<p>TOTAL-CLEANSING Aqiflow Action</p> <p>Perfected agitator vitalizes water... gets out ALL the dirt!</p>	<p>STEP-SAVING Cycle-Tone Signal</p> <p>No need to watch-the-wash... signal does it for you!</p>



... and a dozen more extra-advantages for CLINIC-CLEAN washes and trouble-free performance... including Whirlpool's 5-Year Warranty on Transmission!

NOW AT

GLASER'S FURNITURE & RADIO CO.

5115-5123 S. Kedzie Ave.

PRospect 6-1790

Whirlpool

AMERICA'S FIRST FAMILY OF HOME LAUNDERING

Kada jam buvo paaiškinta, kad tas nėra galima komunistinėje santvarkoje, tai jis atsakęs: "Šiur, galima, tik jūs pamėginkit".

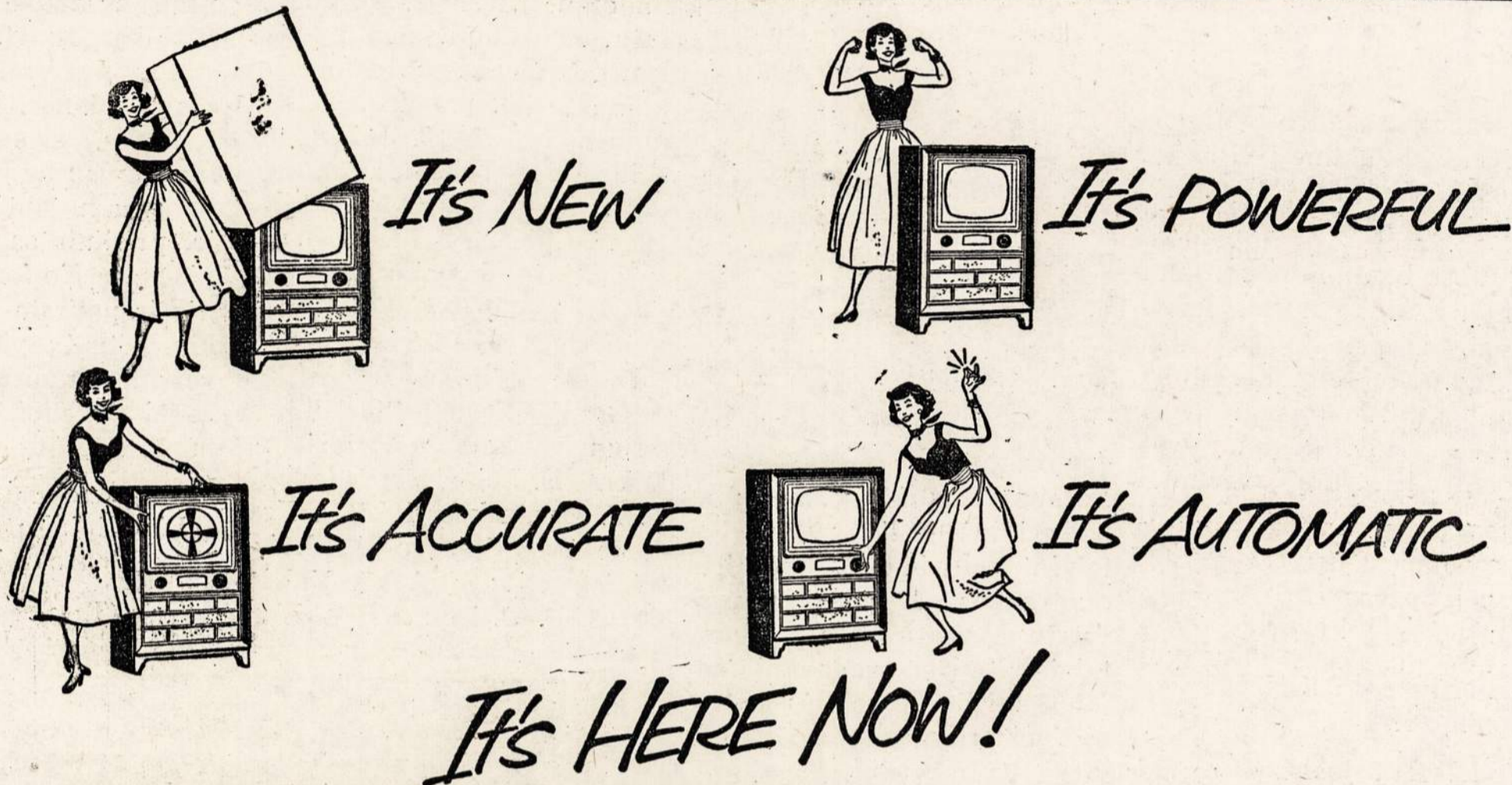
Šio karininko patarimo nė vienas lietuvis nepaklausęs. Lietuviai išsiaiškine, kad tikrai jie nebus prievarta į Lietuvą gražinami, iš visų kampelių pradėjo rinktis į stovyklą, o kai kuriuos amerikiečiai, susodinę į sunkve-

žimius, atvežė. Vežant į stovyklas nebuvo teirautasi, ar asmuo jau spėjo įsigyti Vokietijos pilietybę ar jis 1941 m. repatriavo ir kitų klausimų niekas nestatė. Amerikiečiams svarbu buvo, kad tik jis per paskutinį karą Vokietijoje atsirado — ir jau jam vieta stovykloje. Tokiu būdu stovykloje atsirado per 1000 lietuvių. Kitus gabendavo į kitas stovyklas, nes Watenstedto

stovykloje, net ir koridoriuose, pabėgėliai buvo agyvendinti. Stovykloje užvirė gyvenimas. Žmonės apsiramino, bet tai tik laikinai. Žmonės apsigyvenus stovyklose, pradeda jas lankyti enkavedistai ir kalbinti, kad grįžtų į tėvynę. Iš pradžių atėdavo be jokios karinės apsaugos, bet, pamtę, kad gali būti gyventojų apkulti, vėliau jau su amerikiečių karine apsauga.

Žmonės, pamatę stovykloje enkavedisto uniformoje asmenį, pakeldavo tokį triukšmą, kad enkavedistas nešdindavos iš stovyklos neatsigrėždamas. Matydami, kad jų lankymasis stovykloje uniformoje erzina gyventojus, bolševikai pradėjo į stovyklą siųsti savo šnipus civiliai apsirengusius. Pastarieji irgi nieko nelaimėdavo, nes žmo-

(Tęsa 8-tam psl.)



RCA VICTOR Television with Rotomatic



CLICK—
there's your
station



Tuning



17" Craig
Compact table
model is finished
in sleek ebony.
Model 17S349.

\$179.95



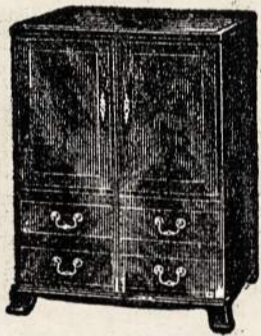
21" Talbot
Contemporary
console richly
finished in grained
mahogany;
grained blond,
extra. 21S362.

\$299.95



21" Preston
Console cabinet
with top doors...
finished in
mahogany;
lined oak, extra.
21S372.

\$419.50



21" Chadwick
Traditional cabinet
... full-length
doors... finished
in rich mahogany
or walnut.
21T375.

\$429.50

MORE TO SEE

- More picture detail—amazing depth and clarity.
- Interference is screened out, power stepped up—automatically.
- The picture is vivid, accurate, over the entire surface of the screen.

LESS TO DO

- Less dialing—it's automatic! Turn one knob—CLICK—there's your station!
- Less adjusting—the exclusive "Magic Monitor" circuit system automatically brings in and holds the finest sound and picture.

EASY TERMS

LIBERAL TRADE-IN ALLOWANCE

For the finest UHF reception—choose the "Rotomatic" UHF-VHF tuner or, on lower priced sets, the manual UHF tuner (both optional at extra cost).

GUARANTEED ELECTRIC Appliance and Furniture Co.

2876 W. Cermak Rd.

Blshop 7-3333

OPEN MONDAY AND THURSDAY NIGHTS

7—NAUJENOS, CHICAGO 8, ILL.—SATURDAY, AUGUST 22, 1953

NAUJIEJI LAIKRAŠČIAI

Paskutiniuos metais Chicagoje pasirodė eilė naujų laikraščių. Jie verti visuomenės dėmesio.

„Teisinių Žinias“ pradėjo leisti Lietuvių Teisinių Draugijos Chicagos skyrius. Išėjo keturi numeriai. Redaguoja komisija: Dr. jur. P. Jakubka, L. Šmulštys, J. Talalas. Nuo penktojo numerio laikraštį imasi leisti Lietuvių Teisinių Draugijos Centro Valdyba. Ji savo atsišaukime į visus lietuvius teisininkus („T. Ž.“ Nr. 4) šitai apibūdina „T. Žinias“:

„Jose bus talpinama lietuvių teisininkų darbai laisvinimo bare, teisinio pobūdžio aktualūs teoretiniai rašiniai, įstatymų sumanymai nepriklausomai Lietuvai, kitų valstybių įstatymų vertimai, priedu prie šio laikraščio, C. Valdybos nutarimai ir bendraraščiai, žinios apie D-jos padalinių veiklą, apie lietuvių teisininkų darbus, kronika iš lietuvių teisininkų gyvenimo ir kita.“

Todėl LTD-jos Centro Valdyba

„kviečia visus kolegas remti savąjį laikraštį — Teisinių Žinias — savo raštais bei korespondencijomis iš teisininkų gyvenimo. D-jos padaliniai prašomi siūsti Teisinių Žinioms žinias apie savo veiklą. Dalyvaudami savojį spaudoj ir ją skatindami vieni su kitais susisieksime, nežiūrint nuotolių, vieni kitus geriau pažinsime, suartėsime“ ir toliau

„C. Valdyba primena ko-

Žiupsnelis atsiminimų iš Watenstedt stovyklų Vokietijoje

nės, pajutę, kad tai enkavedisto esama, renkavosi jam kailį išvanoti. Matydami, kad iš įkalbinėjimų nieko gero nėra, komunistai griebiasi jėgos: gatvėje sutiktą stovyklos gyventoją Joną Lagunavičių bandė pagrobti ir į savo stovyklą nutempti. Tačiau pastarajam pakėlus baisų triukšmą, jį paleido. Sutikę gatvėje Lidiją Žilionienę, irgi tempė pas save, bet ją apgynė baltgudžių stovyklos gyventojai. Pasijūti į vokiečių lignonę Barum Juozas Jaudegis ir Ona Ašmonaitė su vokiečių gydytojo pagalba įviliojami į enkavedistų sunkvežimį ir pristatomi į Braunschweige traspartinį traukinį. Bet ir jiems pavyksta Braunschweigo stotyje per langą išsokti ir grįžti į stovyklą. Iš stovyklos pražūsta Saėniovas ir Šlepkovas, buvę vokiečių armijos rusų kilmės kariai, Lietuvos piliečiai. Nors jiedu savanoriškai galėjo nuvykti pas bolševikus, bet stovykloje sklido gandai, kad ir jie esą enkavedistų pagrobti. Pasakodavo baltgudžiai, kad tik antroje pusėje kelio nuo jų stovyklos, enkavedistų būstinėje, vakarais buvo girdimi duslūs šūviai.

(Bus daugiau)

legoms, jog kiekvieno lietuvių teisininko prievolė prenumeruoti savąjį laikraštį — Teisinių Žinias. Jei visi kolegos prenumeruoti — laikraštis galėtų būti leidžiamas vien už prenumeratos pinigais, be jokių primokėjimų iš C. Valdybos sąmatos.

„Nepasiturintiems kolegoms laikraštis bus siuntinėjamas D-jos sąskaiton.“

Ketvirtasis „T. Ž.“ numeris išėjo birželio mėn. Jame padauota iki šiol surinktieji duomenys apie lietuvių teisininkų persekiojimus bolševikinėje ir nacinėje okupacijose. Skaičiai paremti nukentėjusių teisininkų vardais ir pavardėmis. Paminėtas paskutinis Nepriklausomos Lietuvos Teisingumo Ministeris prof. Dr. jur. Antanas Tamošaitis, kankintas bolševikinės NKVD rūsyje. Patalpintos dvi A. Tamošaičio nuotraukos. Ši medžiaga praverstų JAV Kongreso sudarytajai ir Kersteno vadovaujamajai Komisijai Pabaltės komunistinei priespaudai tyrinėti.

Gvildenamas teisinės kūrybos klausimas, paminėtas neseniai miręs Chicagos advokatas Juozas Grišius, sukaktuvinkas Povilas Kesiūnas ir padauota plati lietuvių teisininkų gyvenimo bei darbų kronika. Kronikoj rašoma apie šiuos miestų teisininkus: Adelaidės, Baltimorės, Bostono, Chicagos,

Clevelando, Detroito, Los Angeles, New Yorko, Washington, D. C. ir Karakas, Venezueloje. Čia vaizduojama mūsų teisininkų žygiai ir darbai. Praverstu būtų, kad ir toliau teisininkai užrašintų savąją visuomeninę, profesinę ir kultūrinę veiklą. Neuzmirštini pasiekimai įsikurdinimo kelyje. Gvildentini aktualūs teisiniai klausimai.

Sekantis „T. Ž.“ numeris numatomas išleisti š. m. rugsėjo mėn. Leidžiami penki numeriai per metus. Prenumeratos kaina 2 dol. metams. Atskiri numeriai nepardavinėjami. Adresas: „Teisinių Žinias“ c/o L. Šmulštys, 631 West 54th Place, Chicago 9, Ill., USA.

Tautinės, demokratinės minties laikraščio „Sėjos“ išėjo trys numeriai. Eina kas mėnuo. Iš turinio matyti, kad tai yra Lietuvos Valstiečių Liaudininkų Sąjungos žmonių leidžiamas laikraštis. Leidžia ir redaguoja G. J. Lazauskas, 1023 N. Keystone Ave., Chicago 51, Ill. Administracija: SEJA, c/o V. Vintartas, P. O. Box 271, Chicago

90, Ill. Kaina metams 2 dol., pavienis numeris — 25 c.

Sėjoj rašinėja J. Audėnas, V. Vintartas, G. J. Lazauskas, L. Šmulštys, Henrikas Blazas, Dr. V. Terejonas, B. Kalinauskas, A. Mingis, M. Mackevičius ir kiti. Išleistuose numeriuose paminėtos Varpininkų ir Lietuvių demokratų sukaktuvės, apibūdinti Pasaulio Lietuvių Bendruomenės tikslai, plačiau pasisakyta kodėl negalima kelti Vliką į Jungt. Amerikos Valstybes, pagerbti prof. Dr. Juozas Bagdonas, redakt. Jonas Kardelis, svarstyta svarbus klausimas: ar galima sulaukyti lietuvių nutautėjimą Amerikoje, prisimintos Dr. Kazio Griniaus trečiosios mirties metinės ir paliesta išsivaizdavimo lietuvių visuomeninio gyvenimo aktualijū. Įdomūs skyreliai — keliai ir klystkelės bei humoristinės gyvenimo pamaišvos.

Liaudininkų srovė, turėjusi Nepriklausomoje Lietuvoje sti-

(Tąsa 9-tam psl.)

BENDRUOMENINIS Kanados Lietuvių SAVAITRAŠTIS

NEPRIKL AUSOMA LIETUVA,

išeinąs 8-10 puslapių, duoda daugiausia žinių apie Kanados lietuvių gyvenimą ir jo sąlygas. Daug rašo apie visame pasauly esančius lietuvius ir okupuotos Lietuvos būseną.

1952 metais „NL“ duoda plačią studiją apie Lietuvos sienas ir studiją apie Lietuvos žemės ūkį, paremtą naujaisiomis žiniomis iš Lietuvos.

PRENUMERATA: metams \$5.50. ADRESAS: „Nepr. Lietuva“, 7722 George St., Ville Lasalle, Montreal, P. Q., Canada.

ATSTOVAS CHICAGOJE: Mr. J. Janulaitis, 3645 So. Emerald Avenue, Chicago, Ill.

NAUJAS VADOVĖLIS!

A. Rinkūno „Kregždutė“
I dalis

Elementorius, skaitymai ir aplinkos pažinimas I-II skyriai. Specialiai parašyta pritaikant lituanistinėms mokykloms Kanadoje ir Amerikoje. Kaina \$1.50 (kanadiškais).

Užsakymus ir pinigus siūsti:

Spaudos Bendrovė

„ŽIBURIAI“

941 Dundas Street, W.,
Toronto, Ont., Canada

V. A. ŠIMKUS

KONTRAKTORIUS

Stato naujus namus pagal kontraktą. Didelis planų pasirinkimas.

Atliekami įvairūs remonto darbai. 4645 SO. KEATING AVENUE

Telefonai:

Virginia 7-8901 arba REliance 5-8202. Vėlai vakare: FRontier 6-2957.

SIUNTINIAI I LIETUVĄ

visus mokesčius čia sumokėjus

100% apdrausta

DRABUŽIAI
GYDUOLĖS
ir t. t.

Jūsų giminės gauna be jokių jiems išlaidų

CENTRAL PARCEL SERVICE, INC.

220 SO. STATE ST., CHICAGO
Tel. WAbash 2-9354

Atdara šeštadien. iki 1:30 popiet.

8-NAUJIIENOS, CHICAGO 8, ILL.

-SATURDAY, AUGUST 22, 1953

Ar pažįstame lietuvių kultūros istoriją?

Jau išėjo iš spaudos ir gaunama NAUJIIENOSE mūsų žymiausio bibliografo ir kultūros istoriko

PROF. VACLOVO BIRŽIŠKOS

SENUJŲ LIETUVIŠKŲ KNYGŲ ISTORIJA

★ 208 didesnio formato puslapių su mūsų senųjų raštų fotografijomis.

★ Ištaisė gražius kietus drobės viršelius kaštuoja \$3.00, minkštai viršeliam — \$2.00.

PLATINTOJAMS NUOLAIDA

Užsakymus su Money Orderiais ar čekiais siūsti:

NAUJIIENOS

1739 So. Halsted St. Chicago 8, Illinois

NAUJIIENOSE galima užsisakyti ARGENTINOS LIETUVIŲ BALSĄ

Argentinoje gyvena didokas lietuvių skaičius. Pastaraisiais metais tą kraštą pasiekė dar keli šimtai lietuvių. Amerikiečiai ten turi giminų, draugų ir pažįstamų. Norintieji sekti visuomeninį Argentinos lietuvių gyvenimą yra kviečiami užsisakyti geriausią Pietų Amerikos lietuvių laikraštį — ARGENTINOS LIETUVIŲ BALSĄ. Metinė jo prenumerata yra tikiai \$3.00. Laikraštį gausite jei pasijūsėte \$3.00 Money Orderį arba čekį tokiu adresu:

NAUJIIENOS

1739 So. Halsted St. Chicago 8, Ill.

NELAUKITE — RYTOJ GALI BUTI PERVELU!

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimėi istikus, neturėsite jokių nemalonumų.

„Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters“

O'MALLEY & McKAY, Inc

222 WEST ADAMS STREET KAMBARYS 1043
Telefonas CEntral 6-5208

Generaliai Agentai šiuo Kompanijū:

COLUMBIA INSURANCE COMPANY

PEARL ASSURANCE COMPANY

LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY

MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.

MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY

AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.

MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

KAIP MASKOLIAI LIETUVOJ ATSIKANDA

1. Kaip skiriami atsakingi pareigūnai rusintojai

Nuo senesnių laikų yra įsigalėjęs SSSR komunistų partijos politbiuro nutarimas sąjunginėms respublikoms ir autonominiai besitvarkančioms sritims liaudies komisarių, o dabar ministrų, pavaduotojus skirti iš centro.

Okupavus Pabaltijo valstybes, tas SSSR komunistų partijos politbiuro nutarimas slapta buvo pakartotas ir dar praplėstas, kad be ministrų pavaduotojų dar centras siūnčia visų didesnių įstaigų ir įmonių viršininkams ar direktoriams pavaduotojus, be to, dar įvairius instruktorius, specialistus ir kitas menamai žinovus.

Tas nutarimas taikomas ir vietoje veikiančioms respublikinių ir autonominių sričių komunistų partijoms. Joms centras siūnčia sekretorių pavaduotojus, instruktorius, atsakomąsias organizatorius, o dabar nauju SSSR komunistų partijos statutu ir centro komiteto komandiruotą savo stebėtoją.

2. Kuo jie turi būti

Šie iš centro atsiųsti vietoje atsakingi pareigūnai jokių ypatingų įgaliojimų neturi, bet jie visi yra slaptoje SSSR vidaus reikalų ministerijos seklių tarnyboje; visi gerai stažuoti čekistai atitinkamas mokyklas išėję ir dar prieš jų komandiravimą kitur dirbti, jie baigia tam reikalui skirtus trumpalaikius kursus. Tuose kursuose jie supažindinami su to krašto žmonių papročiais, o svarbiausia jie pamokiami kaip reikia elgtis, kas labiausiai stebėti ir kaip į bet kurias vietas kilusius klausimus paklauskėjams atsakyti, išsklaidyti jų abejones dėl komunizmo linijos tikrumo.

Kiekviena sąjunginė respublika turi Maskvoje savo atstovą, polpredu vadinamą. Tas atstovas paskirtiems pareigūnams į menamai jo atstovaujama sąjunginę respubliką taip

NAUJIEJI LAIKRAŠČIAI

(Atkelta iš 8-to psl.)

prią periodinę spaudą su "Lietuvos Žiniomis", "Lietuvos Ūkininku" ir kitais laikraščiais, žengia išsivijoje kuklų, bet rimtą spaudos darbo žingsnį.

Laikraštėlis vaikams "Tėviškėlė" leidžiamas ir redaguojamas populiarus Chicago lietuvių visuomenės veikėjo dail. Vlodo Vijeikio. Eina kiekvieną mėnesį. Turinyje įdomūs rašiniai vaikams iki kokios 15 metų. Gausu iliustracijų. Turinys gyvas ir lietuviškai patriotingas. Rašinėja ir patys vaikai. Nė viena lietuvių šeima su mažais vaikais jokiū būdu neturėtų išsiversti be šio laikraštėlio. Visuomenė laikraštėlio leidybą privalėtų paremti. Metinė prenumerata vos 3 dol., atskiro numerio kaina 30 c. Adresas: Tėviškėlė, 2313 W. 91st St., Chicago 20, Ill. P. R.

9—NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, AUGUST 22, 1953

pat padaro pranešimus ir su kiekvienu atskirai dar asmeniškai susipažįsta.

Formališkai šie paskyrimai daromi šiaip. Vietos komunistų partijos centro komitetas daro nutarimą kurioms įstaigoms, įmonėms reikalingi centro atsakingi pareigūnai, menamai žinovai ar kiti.

Nutarimą, kartu su prašymu, siūnčia SSSR komunistų partijos centro komitetas. Centro komitetas jį perduoda partijos kadru viršininkui vykdyti. Kadru viršininkas pareigūnų atranką daro, pasitaręs kartu su Vidaus reikalų ministru arba jo įgaliotu asmeniu ir su partijos centro sekretorium, tai yra seniau su Berija ir Malenkovu, arba jų paskirtais įgaliotais. Atranką padarius, kandidatų sąrašą užimti kitur atsakingas vietas, dar peržiūri ir tvirtina partijos centro komitetas, kurio posėdžiu kviečiamas dalyvauti patariamų balsu ir atitinkamos sąjunginės respublikos polpredas.

3. Ko jie mokomi

Visiems išvykstantiems kitur dirbti duodamas griežtos instrukcijos kod pasakyta, kaip reikia elgtis, niekuomet nesiskusti SSSR turima tvarka, nekelti jokių abejonių ir pačiam neabejoti dėl tvarkos tikrumo ir jos pastovumo. Jei pasitaiko kokie nors trūkumai, tai aiškinti, kad jie tuoj bus pašalinti ir visuomet ir visur laikyti partijos vardą tinkamoje aukštumoje. Visiems kitur išvykstantiems duodami nauji drabužiai. Jei jie vyksta kitur su savo šeimos nariais, tai suaugusieji šeimos nariai taip pat turi baigti trumpalaikius bent trijų dienų atitinkamus kursus. Jie taip pat geriau aprėdomi. Bent tokios tvarkos buvo griežtai laikomasi, kai pirmos okupacijos metu, buvo Lietuvon iš centro siūnčiami maskoliai.

4. Sąjunginės ir respublikinės įstaigos

Kiekvienos sąjunginės respublikos įstaigos yra dviejų rūšių, jei taip galima išsireikšti: respublikinės ir sąjunginės. Respublikinės būtų menamai autonominės. Tokioms priklauso švietimo reikalai, vietos smulkioji pramonė, vietos prekyba, dalinai žemės ūkis ir dar kita. Joms aukštuosius pareigūnus, tai yra ministrus, įstaigų ir įmonių viršininkus ar direktorius skiria vietos atitinkamos institucijos. Suprantama, gavusios iš vietos partijos centro komiteto kadro skyriaus pritarimą. Tokie pareigūnai galutinai yra Maskvos tvirtinami. Gi sąjunginės reikšmės įstaigoms, kai Vidaus reikalų ministerijos, finansų, susisiekimo, ir draudimo kai kurių pramonės sąlygų viršininkus ir ministrus skiria atitinkama sąjunginė ministerija.

Bet ir tokie paskyrimai nėra savarankūs, nes jų galutiną paskyrimą tvirtina komunistų partijos centro komiteto kadru viršininkas kartu su partijos generaliniu sekretorium, se-

niau susitarus su Malenkovu.

O kadangi finansai ir vidaus reikalai priklauso sąjungai, tai yra SSSR centro išimtinioje žinioje, tai respublikinių įstaigų reikšmė ir jų galia yra lygi niekui.

5. Rusifikacijos darbas — komunistų kartinis akmuo

Kai dabar verčiama išimtina kaltė vien tik suimtam Berijai būk jis skyrėsi vien tik sau patikimus kitoms respublikoms atsakingus pareigūnus, net respublikinių partijų sekretorius, yra tik propagandos sumetimais tokie Malenkovo tvirtinimai užsieniams skleidžiami, nes SSSR gyventojai, kurie bent kiek įdomaujasi vietos vidaus tvarka, visa tai gerai žino. Berods, tos nesąmonės Berija jau nekartojo paskutiniame SSSR aukščiausios tarybos suvažiavime, kaip ir nieko neprasitarė apie kitų SSSR rusinamų tautų likimą. Buvo nepatogu net Malenkovi apie tai kalbėti, nes kitų, ne rusų SSSR tautų suviršinimas yra rusų imperialistų pagrindinis tikslas. Lengvesni, ar žiauresni toje srity daromi žygiai yra tik taktikos reikalas, bet ne politikos kurso pakeitimas. Rusai SSSR sudarė 52-57% visų kitų gyventojų.

SSSR komunistų partijos centro nustatytos gairės atsakingų pareigūnų atrankai yra ne kas kita kaip nužymėti rusifikacijos darbo keliai. Ant- raip, komunistų partijos politbiuras sau, visoms bendro darbo sritims, galėtų susirasti bendradarbius tarp vietos komunistų, ar šiaip patikimų asmenų tarpe. Bet tuo keliu neinama. Kitoms tautoms rusifikatoriais siūnčiami rusai, arba surusėję ir jiems pavedama vietoje prisidengus svetimomis rankomis varyti rusifikacijos darbą.

Tatai, tokiais keliais ir dar įvairiais nepastebiamais kitais plyšiais pavergtoje Lietuvoje dabar atsiranda maskoliai, lietuvių rusintojai. —P. B.

**RUGSĖJO 1 DIENA
SAUSKAITYBOS MOKYKLA
PRADĖS NAUJUS METUS**
Virš 60 lietuvių jau išėjo iš šios mokyklos su nauja ir labai naudinga profesija. Jie visi išsivadavo iš dulkinę, sveikatai kenksmingo fabriko ir dirba svariose raštinėse. Nelauk ir tu, skambink tuojau mokyklos vedėjui:
P. KESIŪNI: BISHOP 7-3013,
arba registruokis pačioje mokykloje adresu:
938 WEST 31st PLACE

DR. S. VAITUSH, Opt.



Palengvins akių įtempimą, kuris esti priežastimi galvos skaudėjimo, svaigimo arba aptemimo, nervotumo, skaudėjimo, akių karščiū. Atitaisau trumparegystę ir toliaregystę. Prirengiu teisingai akinius. Visuose atsitikimuose egzaminavimai daroma su elektra, parodančia mažiausią klaidą. Speciali atyda kreipiamas į mokyklos vaikus.

VALANDOS:
Nuo 10:30 ryto iki 7:00 vakaro.
Šeštadieniais iki 6 val. vakaro.
Trečiadienį ir sekmadienį uždaryta.
4712 S. ASHLAND AVE.
Yards 7-1373

Lengva paskelbti skelbimą Naujienose

Paprastą "Classified" skelbimą labai lengva paskelbti NAUJIENOSE. Jis reikia aiškiai parašyti ant lapo popieriaus ir pastūsti tokiu adresu:

NAUJIENOS
1739 SO. HALSTED ST.
Chicago 8, Illinois.

Reikia apskaičiuoti, kad laiškas laiku pasiektų dienraštį. Kas nesusėja laiško parašyti, skelbimą gali pranešti telefonu. Reikia paskambinti HAYmarket 1-6100, pasakyti, kad norite paskelbti skelbimą ir pranešti skelbimo turinį. NAUJIENŲ tarnautojos jį užrašys ir suteiks visas reikalingas informacijas. Skelbimai turi pasiekti dienraštį prieš 4 val. vakaro, jei norite, kad būtų išspausdinti rytojais NAUJIENOSE. Šeštadieniais skelbimai priimami iki 12 val. Sekmadieniais — iki 11 val. ryto.

Let Us Remodel Your Old FUR COAT Into A New
FUR LINED CLOTH COAT

Beautiful All-Wool Fabrics
Lovely Colors;
Smart New Styles

OR...
Have It REMODELED
Into a Beautiful 1954
Style JACKET, CAPE
or STOLE at Very
Reasonable Prices.

FOR \$68
ONLY

OPEN 9 TO 6, MON. 9 TO 9

Come In or Phone
Dearborn 2-2442
for FREE
Bonded Pickup

MICHAEL LASCARIS
Furs

27 W. MADISON ST.—3rd Floor
25 YEARS OF FUR COAT DESIGNING

Lietuvių Statybos Bendrovė STANDARD BUILDERS, INC.

ATLIEKA VISUS STATYBOS DARBUS BEI REMONTUS
GREITAI, GERAI IR SAŽINGAI.

Stato naujus namus, perdavimus, priima ir užsakymus.
3722 W. Marquette Rd. Tel. Reliance 5-7161

LIETUVIŠKĄ DUONĄ

ir įvairius kepsnius kepa iš tremties atvykęs patyręs
Lietuvoje kepėjas - specialistas

ALEKSAS GAIDJURIS

STAR BAKERY

738 West 31st Street

Telef.: Calumet 5-2173

(Tik pusė bloko į rytus nuo Halsted St.)

PRĪMAMI ĮVAIRŪS SPECIALŪS UŽSAKYMAI

NEPRIKLAUSOMYBĖS DEKLARACIJOS AUTORIUS

1826 m. liepos 4 dieną miręs Thomas Jeffersonas mirties patale buvo užklaustas, kas turėtų būti užrašyta jo antkapyje. Jo pageidavimas buvo "Nepriklausomybės Deklaracijos, Virginijos Religinės Laisvės Statuto autorius ir Virginijos Universiteto įsteigėjas". Nenuostabu, jog jis išvardino pirmiausia "Nepriklausomybės Paskelbimo Aktą", nes josios paskelbimo dieną buvo padėti pagrindai ne tik šio krašto valstybei ir jos istorijai, bet taip pat viso pasaulio laisvės istorijai.

Vėliau tapęs trečiuoju Jungt. Amer. Valstybių prezidentu, Virginijos žemvaldys tada tebuvo vos 33 metų, kai jam buvo pavesta paruošti Deklaracijos projektas. Tuo laiku, 1776 m. birželio mėn., Kontinentinis Kongresas svarstė drąsiai Richardo Henry Lee (taip pat iš Virginijos) pateiktą projektą. Šioje rezoliucijoje buvo sakoma "That these United Colonies are and of a right ought to be free and independent states". Šios rezoliucijos balsavimas buvo vis atidėliojamas, kai keletas kolonijų tebemanė, jog jos kovoja dėl savo kaip anglų teisių, bet ne už visišką nepriklausomybę. Tame laikotarpyje buvo sudaryta penkių asmenų komisija, kuriai buvo pavesta paruošti Nepriklausomybės Deklaracijos projektas, kad tuo atveju, jei rezoliucija praeitų, ir Deklaracijos projektas būtų pateiktas.

Šios komisijos pirmininkas, Thomas Jeffersonas, užsidaręs savo kambariuose, tūlo vokiečio mūriniuose namuose, formulavo principus ir pagrindus, kuriais remiantis naujoji valstybė turėjo būti sukurta ir nurodytos priežastys, dėl kurių buvo norima atsiskirti nuo senosios imperijos. Nors Philadelphiaje birželio mėnesį esti kaitros, Jeffersonas pirmąjį projektą paruošė per 2 dienas ir pateikė jį dviem komisijos nariams — Benjamin Franklinui ir John Adams, peržiūrėti. Jie jį beveik netaisė, neskaitant kelių frazių minties išryškino.

Birželio 28 visa komisija in corpore pateikė Jeffersono paruoštą nepriklausomybės Deklaraciją Kongresui, kuris ją užlaikė iki Lee Rezoliucija buvo vienbalsiai Rūmuose priita. Rezoliucija buvo pirmasis nepriklausomybės aktas. Jeffersono Nepriklausomybės Deklaracijoje buvo nurodytos priežastys ir pasiaiškinimas prieš pasaulį, kodėl buvo tokių drastiškų priemonių imtasi.

Liepos 3 dieną prasidėjo Jeffersono Deklaracijos debatai. Visa eilė kongresmanų aštriausiai ją užsipuolė ir taisė. Jaunajam autoriui tai buvo be galo nemalonu, tačiau beveik visą laiką jis užsispyrusiai tylėjo. Deklaracija tačiau kuo uoliausiai buvo ginama John Adams, kuris pačio Jeffersono žodžiais kirtosi "dėl kiekvieno žodžio". Galiausiai Deklaracija be jokių esminių pa-

keitimų buvo priimta. Kaip kad Richard Henry Lee pastebėjo: "The thing in its nature is so good, that no Cookery can spoil the dish for the Palates of Freemen".

Entuziazmas, su kuriuo Deklaracija buvo sutikta pirmosiose 13 kolonijų, turėjo galutinai išdildyti Jeffersono širdgėlą dėl kelių nereikšmingų pataisų Kongreso debatų metu. Visuomenė reiškė pritarimą, kai Nepriklausomybės Deklaracija jiems buvo skaitoma miestų rotušėse, smuklėse, iš sakyklų ir kariuomenių barakuose. Tuo pačiu jaunasis Virginijos žemvaldys savaimė tapo vienu pirmaeilių jaunosios valstybės vadų, kuris vėliau ginklų jėga šią nepriklausomybę iškovojo. Jeffersonas, betgi niekad nesididžiavo šiuo žygdarbiu, skaitydamas, jog tikrumoje jis tik išreiškė Amerikos patriotų troškimą ir mintis, ir visi jam skiriami komplimentai dėl to priklauso ir turi priklausyti visai žmonijai.

—Common Council

MARGUMYNAI

Pusantrą km. po vandeniu

PARYŽIUS. — Prancūzijos Jūrų Ministerija praneša, kad 2 prancūzų karininkai pasiekė tokį jūros gylį, kokiam gyvam žmogui iki šiol dar nepavyko būti. Karininkai Houet ir Villm specialiu prietaisu pagalba nusileido 1,550 metrų arba 5,080 pėdų žemiau jūros paviršiaus. Toji ekspedicija užtruko 2 val. ir 34 min. Nusileisti reikėjo apie 1.5 valandos, o iškilti — mažiau, negu valandos. Ateity kap. Houet planuoja pasiekti 2,000 m. gilumą.

Žinomas stratosferos tyrinėtojas Piccard planuoja taip pat dar šįmet leisti į jūros dugną ir pasiekti 3 mylių gilumą. Kartu su savo 28 metų sūnumi jis bando savo jūrų balioną Italijoje.

Lenkai protestuoja

PARYŽIUS. — Lenkų Karo Pabėgėlių suvažiavimas Paryžiuje pasiuntė griežtą protestą Vakarų Vokietijos Bonnos vyriausybei dėl "buv. lenkų politinių kalinių diskriminacijos ir skriaudimo, taikant atlyginimo įstatymą už išbūtą laiką hitlerinės Vokietijos koncentracinėse stovyklose". Proteste neminama, koku būdu lenkai skriaudžiami, bet tik pastebima, kad dabartinis atlyginimo įstatymas išjungia buvusius lenkų tautybės politinius kalinius iš tų tarpo, kurie turi teisę tą atlyginimą gauti ir tuo būdu paneigia žmogaus Teisių Deklaraciją.

Suvažiavimas reikalavo panaikinti lenkų tautybės buv. kalinių diskriminaciją ir sudaryti specialų komitetą, kuriame turėtų dalyvauti ir Vatikano delegatas aplikantų byloms tirti. Suvažiavimas taip pat daug dėmesio skyrė lenkų mokykloms, kurios Vokietijoje susiduria su didelėmis kliūtimis.

SOTUS ALKANAM PADĖK

AID OVERSEAS, INC., 3133 S. Halsted St., Chicago 8, Ill. DA 6-3859
Bendrovė siūnia maisto siuntinius į Vokietiją ir kitus kraštus, išskyrus SSRS. Pristatymas trunka apie 17 d., nes siuntiniai siunčiami iš Europos sandėlių. Pilnas draudimas. Reikalaukit pilno siuntinių sąrašo.

Nacionalinė Visuotinoji Apdraudos Brokerių

APDRAUDA

Siūlome saviems Amerikos lietuviams klientams puikiausią biznio, sveikatos, ugnies, automobilių, nelaimių, išpareigojimų ir langų stiklų apdraudą, kurią galima išgyti mėnesiniais išmokėjimais.

Platesnių informacijų kreipkitės arba užėikite pas

MR. JOHN SEKERKA, JR.

2616 Milwaukee Ave.

Everglade 4-0800

Atidaryta kasdien nuo 9 iki 9; sekmadieniais iki 7.

KUR GALIMA UŽSISAKYTI 'DARBA'

Žurnalo "Darbas" metinė prenumerata \$1; pavienio numerio kaina 25c. Lietuvių Darbininkų Draugijos nariai žurnalą gauna nemokamai. Skaitytojų patogumui, sekamos įstaigos bei asmenys sutiko platinti "Darbą", t. y. priimti prenumeratas ir pardavinėti pavienius numerius:

CHICAGOJE: (1) "Naujienos", 1739 So. Halsted St.

(2) V. B. Ambrose, 927 W. 34 Pl., Chicago 8, Ill.

(3) J. Kundrod, 3902 So. Albany Ave., Chicago 32, Ill.

DETROIT: A. Kulesienė, 3948 Risdon, Detroit 16, Mich.

BROOKLYNE: (1) A. Buivydienė, 8620—75th St., Woodhaven, L. I.

(2) B. Spudienė, 8833 Elert Lane, Woodhaven.

CARNEGIE, PA.: Mrs. E. Shurmaitis, 708 Doolittle St., E. Carnegie

CLEVELAND: W. Ukertis, 1322 E. 89th St., Cleveland 6.

BALTIMORE: K. Matuliuskas, 1519 W. Lombard St., Baltimore 23

AKRON, OHIO: N. Trumpikas, 773 Bisson Ave., Akron 7.

PHILADELPHIA: Wm. Burton, 2014 Orthodox St.

ROCKFORD, ILL.: Rose Buches, 412 Brook Road.

SHAMOKIN, PA.: J. D. Taunis, 511 No. Shamokin St.

WILKES-BARRE, PA.: J. V. Stanislovaitis, 86 Amherst Ave.

MONTELEO, MASS.: (1) K. Venuskas, 12 Andover St.

(2) P. Krušas, 141 Sawtell Ave.

CAMBRIDGE, MASS.: (1) L. Silkinis, 783 Main St.

(2) Vincent Spa, 233 Portland St.

NORWOOD, MASS.: F. Ramon, 1118 Washington St.

SOUTH BOSTON: "Keleivis", 636 Broadway

KANADOJE: (1) K. Lukoševičius, 35 Wilson St., Hamilton,

Ontario, Canada.

(2) P. Shimelaitis, 1271 Alard St., Verdun, (Montreal)

ANGLIJOJE: A. Zamžickas, 26 Devonport Rd., London W 12 Eng'd.

AUSTRALIJOJE: "Australijos Lietuvis", 35 Cator St., West Hind-

marsh, Adelaide, S. E. Australia.

Bet parankiausia užsisakyti tiesiog, rašant laišką ir siunčiant pinigus Lietuvių Darbininkų Draugijos Sekretoriui šiuo adresu:

N. JONUŠKA, 15 Cotton St., Roslindale, Mass.

PASIMATYKITE SU STANLEY LITVINU

APIE JŪSŲ INSULIACIJOS
PROBLEMAS

DABAR YRA LAIKAS IRENGTI
SAVO NAMĄ ŽIEMAI

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materialų.



CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET

Tel. VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI.



SAUGESNĖS vietos taupymui niekur nerasete. Kiekviena sąskaita apdrausta iki \$10,000. Penkiasdešimt penki metai patyrimo ir draugiško pataravimo.

DISTRICT
SAVINGS
and LOAN ASSOCIATION

Štabas kalba lietuviškai

and LOAN ASSOCIATION

3430 South Halsted Street

GARSINKITĖS NAUJIENOSE

Rockford, Ill.

Rockfordo Lietuvių Kultūros Draugija ir jos padaliniai

Tarp vietos lietuvių organizacijų viena iš didžiausių ir finansiskai pajėgiausių, be abejonės, yra Rockfordo Lietuvių Kultūros Draugija, kuri turi lyg ir savo skyrius. Prie draugijos yra susikūręs meno rėmėjų ratelis, kuris veikia nepriklausomai. Tasai ratelis per pereinamą sezoną surengė net tris didžiulius parengimus. Pirmiausia jis pasikvietė Chicagos Lietuvių Teatrą, kurs labai vykusiai suvaidino "Naujuosius žmones". Vakarais buvo nepaprastai sėkmingas. Vėliau ratelis atsikvietė (irgi iš Chicagos) Dainavos ansamblių, kuris taip pat turėjo neblogą pasisekimą. Pagaliau sezonui baigti buvo surengtas vakaras, kurio programą atliko p. J. Salučkos vadovaujamas mišrus choras. Sezonas buvo, taip sakant, apvainikuotas gražiu pobūviu.

Prie draugijos veikia lietuvių sportininkų būrelis. Tvarkosi jis irgi savarankiškai. Jo svarbiausias tikslas yra medžiokimas ir žuvasimas. Tos rūšies sportui yra reikalinga ir atitinkama vieta. Štai kodėl sportininkai yra susirūpinę išigijimu žemės sklypo kur prie upės, kad būtų galima ir medžioti ir žuvasi. Žemės sklypui pirkti sportininkai jau turi sukėlę ir gerokai pinigų, — bene \$2,000.

Prieš septynerius metus prie Lietuvių kultūros klubo įsikūrė moterų skyrius. Vyriausia to skyriaus iniciatorė buvo p. N. Bagdonienė. Ji parodė tikrai daug sumanumo ir energijos. Žinoma, susilaukė ir neblogos talkos: jai talkininkavo ponios M. Anderson, A. Crasti, P. Sawickienė, M. Rumia, E. Bender, M. Ružas ir kitos.

Kai karas baigėsi ir buvo galima susirašyti su Vokietijoje atsidūrusiais lietuviais, tai mūsų darbščiosios moterys tuoj ėmė siųsti savo tautiečiams įvairius siuntinius: drabužius, maistą ir kitką.

Dabartiniu laiku Lietuvių kultūros draugijoje daug dirbujasi M. Gribas ir iš tremties atvykusi p. Stella Špokas, kuri ir spaudoje pradeda vis labiau pasireikšti.

Negalima nepaminti ir mūsų kolonijos nenuilstamos veikėjos. Onos Sinkevičienės. Pažįstu aš ją maždaug dvidešimt penkis metus. Tai tikrai neišsemiamos energijos veikėja. Kai sakoma, jos visur pilna: joks svarbesnis lietuvių veikimas be jos talkininkavimo napsieina. Ji taip pat yra nebloga dainininkė ir choro narė.

—Volungis

"NAUJIENAS" SKAITO VISI SROVIŲ ŽMONĖS: DARBININKAI, PIZNIERIAI, PROFESIONALAI, DVASININKAI, VALSTYBININKAI, MOKSLININKAI JIE ŽINO, KAD "NAUJIENOS" PADUODA TEISINGIAUSIAS ŽINIAS IR GERIAUSIUS RAŠTUS

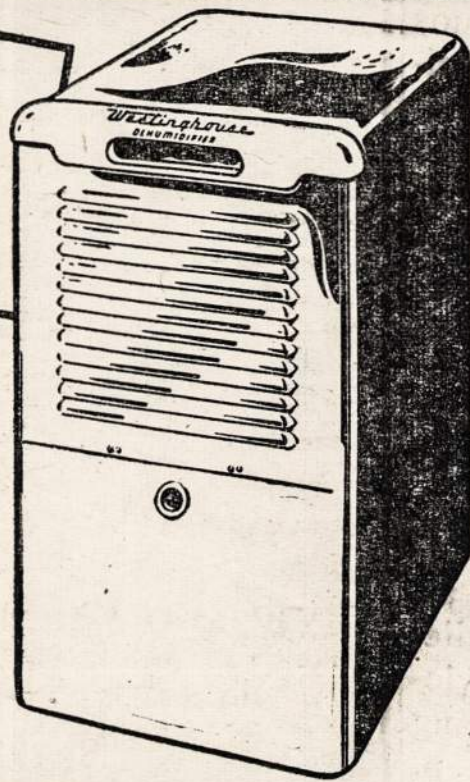
11—NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, AUGUST 22, 1953

NOW AT BEE JAY'S

JUST PLUG IT IN...AND
COSTLY DAMPNES
CAN BE STOPPED!

Westinghouse
DEHUMIDIFIER

- Drains wet air dry
- Saves repairs and replacement
- Saves money
- Portable... plugs in
- Has 5-year guarantee



TRY BEFORE YOU BUY

This completely self-contained, plug-in device is the answer in your home or business. Ideal for dripping basements... in recreation rooms where woodwork is warping, furniture mildewing... in any home where wallpaper and plaster are becoming moisture loose. Ideal for storage areas to save your books, linens, rugs and many other valuables. For any place where your pocketbook is being hurt by moisture, rot or rust.

YOU CAN BE SURE...IF IT'S Westinghouse

FREE HOME TRIAL

SEE this dehumidifier drain gallons of water right out of any location in your home or business where dampness damage is destroying your property. We will deliver, plug in, and let you Try Before You Buy. Phone or come in.

See our
complete
line of
WESTINGHOUSE

Come in
Today!

Courteous
salesmen
to serve
you

BEE JAY STORES

15 West Hubbard Street

Whitehall 4-3253

Open Monday and Thursday Evenings

"NAUJIENOSE" GARSINTIS VISUOMET APSIMOKA

IŠ AUSTRALIJOS LIETUVIŲ GYVENIMO

SYDNEY. — Amerikos lietuvių spausdintas žodis yra laukiamas ir mėgstamas Australijos lietuvių. Nors laikraščiai čia mus pasiekia tik po poros mėnesių, bet visgi yra įdomu pasiskaityti naujienas iš lietuviško gyvenimo, o taipgi ir literatūrinius skyrius. Mūsų Vaikai labai mėgsta skaityti "Eglutę" ir "Tėviškėlę", tik gaila, kad nevisos šeimos gali vaikus aprūpinti šiais jiems skirtais laikraščiais. Vyresnio amžiaus vaikai labai mėgsta skaityti "Skautų Aidą". Būtų didelis jaunimui džiaugsmas, jei jų pažįstami, giminės ar ir šiaip žmonės, kuriems yra svarbu, kad mūsų jaunimas ilgiau lietuviškoje dvasioje pasilaikytų, užsakytų jaunesiems nors po vieną laikraštėlį. Tai būtų gražiausia švenčių dovana!

Tenka nuoširdžiai prašyti laikraščių redakcijas, kad jos, siųsdamos laikraščius už Amerikos ribų, gerai ir tvirtai juos surištų ir aiškų didesnėm raidėm adresą užrašytų, nes dažnai dėl prasto įpakavimo bei neaiškaus adreso laikraščiai Australijos nepasiekia. O kuriuos ir gauname, tai paštų tarnybos būna perpakuoti. Mat, amerikoniškas surišimas tolimos kelionės neišlaiko. Gaila tada negautų laikraščių ir už juos sumokėtų pinigų.

Gražina Reisgytė neseniai atšventė savo dešimtą gimtadienį. Tąja proga turėjo pasikviesti 10 mergaičių. Gavo daug dovanų. Ponai Kazokai ir p. Daukuvienė atsiuntė po tortą, kaimynė australė baltas pirštines, saldainių, šokolado ir daug gėlių.

Gražina lanko mokyklą ir yra gera mokinė. Moka gerai skaityti ir rašyti lietuviškai. Dabar jina pradėjo lankyti vaikų teatro repeticijas, kurioms vadovauja p. Sandargienė. Jina dirba tik už aciū. O patalpas repeticijoms davė Glionertai.

Gražu, kad jaunimas myli kas lietuviška, ir tėvai prie tos meilės vaikus skatina.

Ridas Daukus šiemet baigia gimnaziją ir studijuos techniką. Už gerą mokslą turi vilties gauti stipendiją.

Nors ir daug sunkumų yra į Ameriką įvažiuoti, bet tai vienas, tai kitas vis dažniau gauna laimės į ją patekti. Tačiau daugumai tai tik svajonė. Neseniai gavo įvažiavimo į Ameriką vizą vienas lietuvis klaidietis, kuris jau ir namus parėmė. Nelaimė, australų valdžia neleisdžia išsivežti didesnės pinigų sumos. Kadangi gali žmogui tekti kiekvienu metu išvažiuoti, tai nekino kaip savo sunkiai uždirbtus pinigus galės į Ameriką atgabenti.

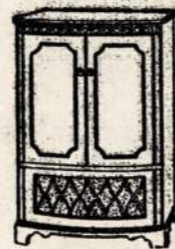
Sydney lietuviai sukruto bendruomenės namus statyti. Jau

sudarytas statybos komitetas, kurio pirmininkas yra inž. Balyš Daukus.

Bankstown'o apylinkės lietuviai irgi nutarė statyti sau baraką. Abeji renka pinigus, bet kaip pasiseks, tai vėliau paaiškės. Mat, paprastai nutarti yra

lengva, bet kada nutrimui realizuoti reikalinga pinigine parama, tai tada daug kas dings. —Pusi-Pusi

*"There is nothing finer than a
STROMBERG-CARLSON"*



STROMBERG - CARLSON

Yorkshire

521 CDM TELEVISION RECEIVER

Panoramic Vision console —
21" cylindrical tube

• Widest viewing angle in television
—245 sq.-in. crystal-clear picture

Traditional cabinet in Honduras
mahogany veneers—special swirl-
cut on doors

• High-gain strip-type tuner,
quickly adaptable to UHF

• UHF-VHF channel selector dial

• Proved fringe-area superiority

• Noise cancellation control

• Concert-type permanent magnet
speaker—tone control

• Phonograph jack for record
player

• Rich hand-rubbed mahogany
vener cabinet

• Automatic focus; built-in antenna

**GUARANTEED ELECTRIC APPLIANCE
AND FURNITURE CO.**

2876 West Cermak Road

Bishop 7-3333

Open Monday and Thursday Evenings